

60^e jaargang
[nummer 1 • 2013]

De Gildetrom

Magazine van de Noord-Brabantse schuttersgilden

Herinneringen uit een kleurrijk verleden

Onmoeting met
Koningin Beatrix

9

Erkenning voor de
schuttersgilden?

11

Het Oud-Limburgs
Schuttersfeest

13

Indoor Vendeltoernooi
groot succes

27

BELIEN

Uw gildekleding en
toebehoren, perfect op maat
gemaakt in eigen atelier.

Wij zijn gespecialiseerd in sjerpen,
hoeden (in vele modellen, kwaliteiten
en kleur) en gildekousen tot ver over
de knie (alleen bij ons verkrijgbaar).
Ook kunnen logo's (patroonsheiligen)
ingeborduurd worden!

Alle door ons geklede gilden worden
ook door ons onderhouden!

Kerkstraat 20, 3930 Hamont, België
Telefoon: 00 32 - 11 - 44 52 58

LAARZEN LAARZEN LAARZEN
PLUIMEN-VEREN-PLUIMEN
KOPPELS-RIEMEN-KOPPELS
HOEDEN-SHAKO'S-HOEDEN
UNIFORMSCHOENEN
DANSSCHOENEN
HISTORISCHE-SCHOENEN
GILDESCHOENEN
OVERSCHOENEN
HANDSCHOENEN
OPERA-OPERETTE-SCHOENEN

VAN BEERS B.V.
SCHOENFABRIEK

Mgr. Völkerstraat 33, 5171 JM Kaatsheuvel NL
Tel.: (0416) 27 22 54, b.g.g. 27 65 48 - 27 70 72
Internationaal Tel.: 0031 (416) 27 22 54

TONEELSCHOENEN

EDELSMEDERIJ
NOL COOPMANS V.O.F.
GESLAGEN SCHOONHEID

ATELIER VOOR HET LATEN ONTWERPEN EN
VERVAARDIGEN VAN AL UW EXCLUSIEF
HANDVERVAARDIGD GILDEZILVER

GRAVEREN - DRIJVEN - CISELEREN - GIETEN

5632 PG Eindhoven, Kruburg 1a,
Tel.: (040) 241 85 86, Fax: (040) 241 20 78

CASUAL DAMES- EN HERENMODE
ONDERGOED & ACCESSOIRES
CASUAL DAMES- EN HERENMODE
KLUS- EN WERKKLEDING

HaVeP
Heeft het
gewoon!

Ook voor casual
dames- en herenmode,
ondergoed & accessoires
ga je naar HaVeP!

Goirle
Bergstraat 50
T (013) 534 71 36

Etten-Leur
Winkelcentrum 51-52
T (076) 503 41 16

of kijk op www.havep-winkel.nl

Driemaandelijks magazine van de
Noord-Brabantse schuttersgilden uitgave van de Stichting
De Gildetrom ISSN 1380-233X
Jaargang 60 (2013) nummer 1

HOOFDREDACTEUR

Peter van Kuijen
Morgenroodstraat 10, 5641 HD Eindhoven
T (040) 281 50 31 E p.van.kuijen@onsnedeindhoven.nl

ADJUNCT HOOFDREDACTEUR

H. (Harry) Kloppenburg
Broekkant 20, 5094 GA Lage Mierde
T (013) 509 28 98 E hkloppie@gmail.com

CORRECTOR

Felix Crooijmans
Gravenstraat 14, 5663 GC Geldrop
T (040) 285 05 43 E fmcrooijmans@onsbrabantnet.nl

VERSLAGGEEFSTER

Mevr. J. (Joke) van Gils
Bergstraat 20, 5175 AA Loon op zand
T (0416) 36 23 25 E joke.vangils@home.nl

AFGEVAARDIGDEN

Noordbrabantse Federatie
Ton de Brouwer
Ruitersweg 6, 5674 XB Nuenen
T (040) 284 22 12 E a.debrouwer01@onsnet.nu

Europese Gemeenschap van Schuttersgilden

G. (Gerard) van Eum
Grootmaat 11, 6903 XA Zevenaar
T 06 48794166 E vaneumg@tele2.nl

KRINGREDACTEUREN

KWARTIER VAN OIRSCHOT
Jan van Gelooven
Bendastraat 55, 5011 TB Tilburg
T (013) 455 64 17 M 06 55 33 83 74
E janvangelooven@planet.nl

PEELLAND

Frans Aldenzee
Nieuwe Uitleg 10, 5761 ED Bakel
T (0492) 34 19 48 E almo-unique@planet.nl

MAASLAND

Bert van Hulten
Sint Antoniusstraat 81, 5144 AC Waalwijk
T (0416) 33 54 63 E menfrea@compaenet.nl

KEMPENLAND

Piet van de Wiel
Boekweitstraat 34, 5632 KJ Eindhoven
T (040) 241 09 78 E ripilimielki@kpnplanet.nl

LAND VAN CUIJK

Hannie Hamers-Heessen
Walstraat 47, 5371 AL Ravenstein
T (0486) 41 15 52 E fam.hamers@planet.nl

BARONIE EN MARKIEZAAT

Rien de Krom
Konijnenberg 3, 4661 AH Halsteren
T (0164) 68 55 99 E mfdkrom@home.nl

ADMINISTRATIE EN ABONNEMENTEN

Henk van den Broek
Beukendreef 39, 5056 CA Berkel-Enschot
T 013 52 85 520 E henk.vanden.broek@tele2.nl

BETALINGEN

RABOBANK Steensel
Rekeningnummer: 13.45.08.874
Stichting De Gildetrom

Zestigste jaargang!

“Wanneer dan het eerste nummer van ‘De Gildetrom’ van de pers komt, geloof ik, dat hiermede een lang verbeide wens van velen onzer in vervulling gaat.”

Met deze woorden van oprichter, C.A.B.A.M. Schade, hoopte men natuurlijk, dat dit periodiek een lang leven beschoren zou zijn. Nu, zestig jaar later is het blad uitgegroeid tot een magazine waar men ‘U’ tegen zegt. Het was een uitgave van de Kring Het Kwartier van Oirschot met de bedoeling belangrijk nieuws te verspreiden, niet alleen uit eigen kring, maar ook van andere kringen aangesloten bij de Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden.

Er zal in de komende nummers ruim aandacht worden besteed aan dit jubileum. In dit nummer laten we gildebroeders aan het woord, die al gildelid waren toen het eerste nummer verscheen. Het is inmiddels een jaar geleden dat de hoofdredacteur versterking kreeg van een adjunct hoofdredacteur. Deze moest helaas in verband met een andere belangrijke functie in het gildewezen deze taak weer opgeven, maar hij wil wel graag blijven corrigeren.

Zodoende stond de hoofdredacteur er weer “alleen” voor. Gelukkig heeft het bestuur van de Stichting De Gildetrom weer iemand gevonden die de redactie versterkt, Harry Kloppenburg, woonachtig in Lage Mierde.

De redactie is ook nog eens uitgebreid met een verslaggeefster, Joke van Gils uit Loon op Zand. Als afgevaardigde van de EGS heeft Gerard van Uem uit Zevenaar zich schikbaar gesteld.

Voor al deze ‘nieuwelingen’ een hartelijk welkom!

Het eerste nummer van dit jaar ziet er anders uit dan u gewend bent. De indeling is aangepast waardoor het blad nog aantrekkelijker wordt.

Er zijn veel bijdragen binnen gekomen, ik zal u niet langer ophouden!

Veel leesplezier toegewenst.

Peter van Kuijen

Sluitingsdata inzenden kopij voor 2013

Nr. 2/2013	1 april	Nr. 4/2013	1 oktober
Nr. 3/2013	24 juni	Nr. 1/2014	6 januari

VOORWAARDEN

Abonnementsprijzen 2013:

Particulier abonnement € 10,50 (indien een machtiging tot automatische overschrijving is verleend € 7,50). Collectief abonnement via gilde € 7,50.

Indien geen machtiging tot automatische overschrijving is verleend, wordt voor de incasso van het totaalbedrag per gilde € 3,00 in rekening gebracht.

Buitenlands abonnement: € 17,50. Het abonnement geldt voor een kalenderjaar en wordt geacht te zijn voortgezet, indien niet vóór 1 november opzegging heeft plaatsgehad. Nieuwe abonnementen kunnen onmiddellijk ingaan. De redactie houdt zich het recht voor, teksten naar beste weten en in ieders belang te redigeren.

Advertentietarieven worden op aanvraag medegedeeld.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en of openbaar gemaakt op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Stichting De Gildetrom. Geplaatste artikelen in De Gildetrom vallen buiten de verantwoordelijkheid van de redactie.

Vormgeving en layout: Olafs Grafische Vormgeving

Druk: Drukkerij Vos Gemert. Oplage: 3500 stuks

Peter van der Vorst op bezoek bij Sint Antonius-Abt in Terheijden

Op 6 augustus 2011 maakt een filmploeg bij de gildekamer van het Sint Antonius-Abt in Terheijden tv-opnamen voor de serie “Verborgen Verleden”. In deze serie zoeken bekende Nederlanders naar hun roots. Deze keer staat Peter van der Vorst centraal. Peter, geboren in 1971 te Breda, is een bekende tv-presentator. Daarnaast is hij royalty-deskundige en schrijver. Zijn voorouders hebben gewoond in de dorpen Terheijden en Wagenberg. Dit is voor NTR aanleiding om bij heemkundekring “De Vlasselt” en bij het kloveniersgilde informatie op te vragen. Die navraag levert voor Peter een grote verrassing op. In 1697 namelijk schiet voorvader Michiel van der Vorst zich tot koning van het gilde Sint Antonius-Abt in Terheijden.

ONTSTAAN FAMILIENAAM

De familienaam Van der Vorst kan betekenen dat men afkomstig is uit de woonplaats Vorst. Er zijn meerdere plaatsen van die naam, in ons land, België en Duitsland. Die uitleg wordt destijds aan Peter van der Vorst gegeven, maar dat wordt niet uitgezonden. Wel een verwijzing naar de plant Gaspeldoorn, in deze streek in het verleden “Vorst” genoemd.

DE VAN DER VORSTEN

De weduwnaar Jan Michiels (zoon van Michiel) trouwt “voor de wet” op 5 november 1651 in Terheijden met de weduwe Catelijne Janssen. Later huwt dit echtpaar in Ginneken “voor de kerk”. Uit het huwelijk wordt Michiel van der Vorst geboren. Is Michiel een buiten-

echtelijk kind of is hij geadopteerd?

De verklaring ervan is het volgende:

Personen met exact dezelfde namen zijn al in Oud Gastel getrouwd. Daarom is het goed mogelijk dat het om dezelfde personen gaat. Bij het invullen van het huwelijksregister wordt door de pastoor toentertijd bij afkomst ingevuld: Stanhockensis, wat zoveel betekend als Steenokkerzeel. De gemeente Steenokkerzeel is een gemeente in de buurt van Brussel en niet ver van Steenokkerzeel ligt de plaats Vorst. Toevallig? De familienaam Van der Vorst is in geen van de twee huwelijksregisters vermeld. Dat is in die tijd ook niet gebruikelijk. Men geeft elkaar bijnamen om mensen met dezelfde voornamen uit elkaar te kunnen houden. In de parochieregisters wordt veelal

de plaats van afkomst bijgehouden. In officiële documenten worden pas veel later de achternamen vermeld. De geschreven naam Van der Vorst duikt weer op in het archief van het kloveniersgilde in het jaar 1679, als Michiel lid wordt bij dat gilde. In het Terheijdense gemeentearchief is deze familie eerst in 1684 gevonden.

De eerste naamdrager was Michiel Janszoon van der Vorst. Hij was de schrijfkunst machtig en daarnaast kon hij lezen. Daarmee behoorde hij tot de weinigen die in die tijd onderwijs hebben genoten.

IN OORLOGSGEBIED

In het midden van de 17de eeuw is Terheijden en omgeving, na de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648), in wederopbouw. Voordat in 1648 de Vrede van Münster wordt getekend, heeft het oorlogsgeweld meerdere keren door de dorpen geraasd. Het totaal aantal woningen is van 244 in 1623 verminderd tot slechts 43 in 1639. Dit als gevolg van brand en afbraak door de bezettende Spanjaarden en Staatse troepen. Veel mensen vluchten en hebben elders een woning en werk gevonden. Het echtpaar Michiels – Janssen is na de Tachtigjarige oorlog naar Terheijden getrokken, waarschijnlijk om daar een nieuw bestaan op te bouwen.

Vanaf 1639 tot 1680 was Terheijden een garnizoensplaats en gaf daarmee de nodige werkgelegenheid.

BEZOEK AAN GILDEKAMER

Op 6 augustus 2011 brengen Peter van der Vorst samen met de programmamakers een bezoek aan de gildekamer. Hij is dolenthousiast en weet in eerste instantie niet wat hem overkomt. Hij wordt namelijk verwelkomd door de groep tamboers en bazuinblazers. Daarna krijgt Peter van de dekenschrijver te horen wat koningschieten in feite inhoudt. Hoe wordt er dan geschoten en wat zijn de rechten en plichten van de nieuwe koning. Daarna mag hij (maximaal drie keer) proberen om de huidige moderne ijzeren vogel te raken. En ja hoor, het tweede schot is raak. Als tegenprestatie mag hij even de koningsmantel om. Jammer, dat het schild van zijn betovergrootvader niet meer aan die mantel hangt.

De filmploeg in actie met links Peter van der Vorst.

Bertha van der Vorst.

Na afloop loopt Peter de kamer zelf eens rond, waar hij vol bewondering naar de foto kijkt waarop zijn tante Bertha staat. Peter vertelt dat hij haar goed heeft gekend.

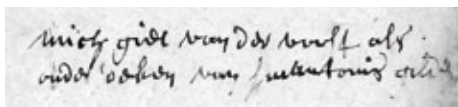
Op de foto staat, links achteraan, mevrouw Bertha Rasenberg – van der Vorst.

Rechts van haar staat keizer Cees Snellens en voor dat koppel zit koning Mathijs Rovers met zijn echtgenote.

Het historisch geklede gezelschap rijdt op een boerenkar mee in de optocht die vanwege het vijftigjarig regeringsjubileum op 11 september 1948 in Terheijden georganiseerd is.

BIJZONDERHEDEN OVER GILDEBROEDER MICHEL VAN DER VORST

Michiel is op 14 oktober 1652 in Terheijden gedoopt; (aangeven bij de burgerlijke stand kende men in die tijd nog niet) Michiel wordt lid / gildebroeder in 1679; Michiel is tijdelijk vaandrig in 1697; Michiel schiet zich in 1697 tot Koning; In 1707 is alsnog het (konings) schild van Michiel aan de spange bevestigd; Michiel is verschillende jaren deken geweest, in 1681, in 1682, in 1693, in 1696 en in 1709; In 1709 is Michiel van der Vorst, als oude deken namens het gilde “St. Antonius”, mede-ondertekenaar van een overeenkomst met het imkergilde “St Ambrosius” ook uit Terheijden. Michiel is op 24 juli 1714 gestorven en is met gilde-eer begraven. ■

De handtekening van Michiel.

Soester gilde investeert in de toekomst

Werkzaamheden bij de nieuwe bar van het gildehuis.

Nadat begin 2012 de leden instemmen met de aankoop van een perceel land gelegen naast het bestaande Gildeterrein De Blaak, waar jaarlijks het koningsschieten plaats vindt, heeft de Ledenvergadering op 12 december jongstleden, besloten tot een grootscheepse aanpassing van het Gildehuis, met name het bargedeelte.

Het perceel naast het terrein De Blaak wordt eind 2011 te koop aangeboden. Gezien de goede relatie tussen het gilde en de landeigenaren, heeft het gilde het eerste recht op koop. Vanuit de stelling dat het land van je buurman maar één keer te koop is, zet het gildebestuur de onderhandelingen in. Al eerder hebben de leden besloten dat het bestuur een beleid moet gaan uitzetten om de liquide middelen anders in te zetten dan alleen op een spaarrekening. Omdat de uitonderhandelde aankoopprijs meer is dan de beschikbare liquide middelen wordt een hypotheek belegd onder gunstige condities.

Alhoewel regelmatig onderhoud wordt gepleegd aan het Gildehuis, is na 20 jaar de barinrichting aan vervanging toe. Door deskundige gildeleden wordt, met uitgebreide tekeningen, een actieplan opgezet hoe de aanpassingen eruit moeten zien. Veel vrijwilligers worden opgetrommeld om rond de Kerstdagen de verbouwing uit te voeren, zodat de Nieuwjaarsbijeenkomst in een vernieuwd Gildehuis kan plaats vinden. Die opdracht is gelukt en het resultaat mag er zijn. Met deze twee grote investeringen is het Groot Gaesbeeker Gilde weer klaar voor de toekomst. De nodige aandacht kan nu weer gericht worden op het jaarlijkse koningsschieten en de activiteiten van een week die daaromheen in Soest worden georganiseerd. Een niet geringe uitdaging. Een steeds groter aanbod aan culturele activiteiten in Soest en een economische crisis maken dat je heel creatief moet blijven om er een geslaagd feest van te maken, waaraan ook nog wat “verdiend” kan worden. ■

In het woordenboek staat dat een beschermheer of beschermvrouw iemand is onder wiens hoede de belangen van een vereniging worden gesteld, en dat het om een eretitel gaat. Maar is dat nog steeds zo? Om een antwoord te krijgen op die vraag ging ik op pad en bezocht twee gilden.

Beschermheer, meer dan een eretitel?

Beschermvrouw Eugenie Baken-Broekhuijse, Sint-Catharinagilde Valkenswaard

Als mijn GPS „Bestemming bereikt”, zegt weet ik dat het Valkenswaard uit mijn jeugd geen dorp meer is met alleen keuterboeren en sigarenmakers. Ik ben in een villawijk terechtgekomen. Een charmante vrouw opent de deur en heet me welkom. In de sfeervolle kamer zit Wil Janssens, deken van het Sint-Catharinagilde. Terwijl Eugenie voor mijn koffie zorgt, vraagt Wil waarom ik het Sint-Catharinagilde voor dit onderwerp heb uitgekozen. Dat was een artikelje over het 25-jarige jubileum van de beschermvrouw in het kringnieuws van 2010. Ze had bij die gelegenheid een tinnen schaal met schenkan en een zilveren munt geschonken om te

gebruiken bij de inwijdingsrituelen van een nieuwe koning.

WAT IS SINT-CATHARINA VOOR EEN GILDE?

Het Sint-Catharinagilde is opgericht op 19 maart 1787. In Valkenswaard was al een gilde, het Sint-Nicolaasgilde, maar de drie aanvragers Theodorus Hoppenbrouwers, Adriaan Daems en Jan Peter van der Linden waren valkenier. Deze beroepsgroep wenste als bovenlaag van de bevolking een eigen gilde. Valkenswaard was in de 17de en 18de eeuw in West-Europa een bekend valkenierscentrum. Veel families onderhielden relaties met buitenlandse vorstenhuizen waaraan ze hun valken duur konden verkopen en men als valkenier werkte bij de jachtfestijnen. De valkeniers waren rijk, zij kregen een vorstelijke vergoeding voor hun werkzaamheden en de meesten hadden ook nog een café of herberg.

De valkerij loopt als een rode draad door de

geschiedenis van het gilde. Op de ledenlijst staat de naam Adriaan Mollen, hij was hoofdvalkenier van koning Willem III. En in 1843 schonk Jacobus Bots, meestervalkenier bij prins Alexander der Nederlanden en eigenaar van hotel De Valk in Valkenswaard een schild. De belangrijkste gildeactiviteiten zijn schieten, tamboeren en vendelen. Hoewel men vroeger met de kruisboog schoot, schiet men nu met het geweer. De meeste schutters schieten met een Flobertgeweer, kaliber.22 (0,22 inch). Het gilde houdt elk jaar een teerdag en een naamdag en schiet om de twee jaar koning. Bij het Sint-Catharinagilde worden nieuwe leden na hun aanstemming op de eerstvolgende naamdag beëdigd. Het gilde heeft ongeveer veertig actieve leden op de ledenlijst. De functie van beschermvrouw bestaat pas sinds 1984.

WAAROM INEENS EEN BESCHERMVROUW?

Eugenie vertelt hoe haar oom Albert Bots, die missionaris was in Kenya, in 1984 contact met haar opnam. Hij vroeg haar of ze een feestje voor hem wilde organiseren voor zijn veertig jarig priesterschap in de Sint-Nicolaaskerk van Valkenswaard. Ze dacht na wat ze voor dat feestje nodig had en dacht aan vlaggen en trommen. Zodoende nam ze contact op met Jos van Gestel, de kapitein (hoofdman) van het gilde. Eugenie vroeg aan Jos of het gilde het feestje van haar oom wilde opluisteren. Het gilde wilde dat graag doen. Er was meteen een klik tussen het Sint-Catharinagilde en Eugenie Baken. Na het feestje van oom Albert vroeg Jos aan Eugenie of ze beschermvrouw van het gilde wilde worden. Ze heeft daar wel over nagedacht, het was immers niet iets voor een korte periode. Ook was ze niet erg bekend met het gilde, maar wel met de

Beschermvrouw Eugenie Baken overhandigt haar cadeau aan koning Ad van Mierlo, 22 november 2009.

valkerij. In 1984 werd Eugenie als eerste vrouw ondergezwaaid en kreeg zij alle rechten, behalve het recht om koning te schieten.

Ik kan me helemaal voorstellen dat het klikt tussen Eugenie Baken en het gilde, zij is een vrouw met een historisch bewustzijn, zij heeft een positieve en enthousiaste uitstraling en beschikt over diplomatieke vaardigheden.

WAT BETEKENT BESCHERMVROUW EUGENIE BAKEN VOOR HET GILDE?

Voor het Sint-Catharinagilde is beschermvrouw inderdaad een eretitel, maar Eugenie doet meer. Het belangrijkste is haar rol als raadvrouw. Ze denkt mee, signaleert en geeft gevraagd en ongevraagd gedoceerd advies. Ze doet dat niet alleen vanaf de zijlijn en ook niet in het wilde weg. Zo heeft ze het gilde begeleid bij het toelaten van vrouwen en het aanpassen van de regels. Kortom: ze ziet er op toe dat het met het gilde goed gaat en goed blijft gaan.

WAT BETEKENT HET GILDE VOOR EUGENIE BAKEN?

Eugenie: „Beschermvrouw is voor mij meer dan een eretitel. Ik ben er af en toe en woon soms een vergadering bij, of ik kom op verzoek. In de beginperiode heb ik geholpen bij het oplossen van een conflict. Het gilde is voor mij ook historie, maar vooral een fijne club mensen, waar ik me echt bij betrokken voel. Ik wil onze samenwerking nog lang in stand houden.”

Beschermheer Ijsbrandt Roovers van het Sint- Dionysiusgilde Heijen

Op een novemberavond rijd ik samen met John van Haare, secretaris van gilde Sint-Dionysius, naar kasteel Huis Heijen, waar de beschermheer woont. Het is bijna donker als we er zijn, John parkeert zijn auto op de binnenplaats onder een dikke kastanjeboom. In de schemer zie ik nog net drie gebouwen. We moeten in het dichtstbijzijnde gebouw, een kantoor annex atelier, zijn. In de hal maak ik kennis met beschermheer Ijsbrandt Roovers. In een grote hoge ruimte met een glazen plafond, wacht hoofdvrouw

Samen met de inmiddels overleden hoofdman Henk Artz bekijkt Ijsbrandt Roovers het beeld dat hij kreeg voor de hechte samenwerking tussen gilde en beschermheer, 2 mei 2007.

Jacqueline Gerrits ons op. In het midden staat een grote tafel met stoelen en aan de zijkanten vele beeldhouwwerken en andere kunstvoorwerpen. Aan de muren hangen schilderijen en foto's van beeldhouwwerken.

WAT IS KASTEEL HUIS HEIJEN VOOR EEN LOCATIE?

Heijen is een Noord-Limburgs dorp dat aan de Limburgse kant van de Maas ligt, het heeft ongeveer 2000 inwoners. Heijen hoort tot de gemeente Genneep. Ijsbrandt vertelt dat het houten huisje van zijn vader, dat aan de Maas stond, kapotgeschoten was in de Tweede Wereldoorlog. Zijn vader, de kunstenaar Peter Roovers, ging op zoek naar een nieuwe woning voor zijn gezin met drie kleine kinderen. Ijsbrandt: „Mijn vader trof deze locatie aan en was meteen gecharmeerd van de plek. Dit hier is de oude tiendschuur, hij zag er meteen een atelier in. Mijn moeder kon goed onderhandelen, zij slaagde erin om subsidies los te krijgen voor de restauratie. Mijn vader was een verdienstelijk kunstenaar en heeft een groot oeuvre. Hij maakte religieuze kunst, werken voor de scheepvaart en voor koningshuizen. Daar staan de drie

majesteiten.” Ijsbrandt wijst op bustes van Wilhelmina, Juliana en Beatrix.

WIE IS DE MENS IJSBRANDT ROOVERS?

Ijsbrandt: „Na het overlijden van mijn vader heb ik het landgoed overgenomen en is het mijn taak om er als een goed huisvader voor te zorgen. Ik ben voortdurend bezig om het huis te bestemmen voor duurzame maatschappelijke doelen. Toen de boerderij, die ook bij het kasteel hoort, niet voldoende meer opbracht werd het gebruikt voor groepsaccommodaties. Daarna is het aangewend door het COA om vluchtelingen te huisvesten. Maar we hebben het niet op zijn COA's gedaan. Wij, mijn team en ik, hebben hulp gehad van de Universiteit van Nijmegen. Wat we bijvoorbeeld niet gedaan hebben is koken voor de vluchtelingen. We hebben ze geleerd zelf boodschappen te doen en te koken voor de groep, de tafel te dekken en anderen uit te nodigen voor het eten. Kortom: selfsupported gemaakt. Nu (november 2011) ben ik bezig om van de boerderij een vakantieaccommodatie te maken voor gezinnen met iemand die veel zorg nodig heeft.” >>

WAT IS SINT-DIONYSIUS VOOR EEN GILDE?

Men weet niet wanneer het gilde is opgericht, er is een heroprichtingakte van 1648, het jaar van de Vrede van Münster. Het gilde wordt in deze akte met zowel schutterij, als broederschap, als confraterniteit aangeduid en had een militair karakter. De heer van Heijen had het alleenrecht om de kapitein en luitenant te benoemen. In 1950 is het gilde weer wakker geworden na een slaap van honderd jaar. Het gilde heeft 35 geüniformeerde leden en 30 schutters en ondersteunende leden. Sinds 2006 zijn vrouwen volwaardig lid en mogen ze ook koningschieten. Jacqueline Gerrits is sinds 2009 hoofdvrouw. Sint-Dionysius heeft geen eigen gildehuis. Het gilde pacht een terrein in de uiterwaarden. Daar kan en mag geen permanente bebouwing komen omdat de uiterwaarden weleens overstromen. Het gilde heeft er een directieket neergezet en er een overkapping aangemaakt. Er is wel elektriciteit, maar geen drinkwater. Er staan zes schutsbomen en vijf kruisboog-op-wip-palen, men schiet met het geweer kaliber .22 en met de kruisboog op de wip. Andere activiteiten vinden plaats op het landgoed van de beschermheer. De bezittingen van het gilde werden en worden nog steeds bewaard in de parochiekerk. Een clubhuis is hard nodig. Samen met de beschermheer is men op zoek naar een oplossing. Dat Ijsbrandt de verdeling van de gronden goed kent komt goed van pas en hij weet hoe de hazen lopen (hoe de politiek werkt).

WAT HEEFT BESCHERMHEER IJSBRANDT ROOVERS AAN HET GILDE?

De toenmalige hoofdman Hen Lucassen en Peter Roovers konden het goed met elkaar vinden. Peter Roovers werd in 1963 tot beschermheer geïnstalleerd, zijn zoon Ijsbrandt is 15 jaar beschermheer. Ijsbrandt: „Het gilde en het kasteel zijn complementair. In een huis als dit moet wat gebeuren, het moet een onderdeel van het dorp zijn. Een kleurrijk gezelschap als het gilde past bij een kasteel en broederschap is het wezen van dit kasteel. De jaarlijkse installatie van het koningspaar is hier, de kringdagen en de vrije gildefeesten die het gilde heeft georganiseerd zijn hier gehouden. Het gilde steekt ook de handen uit de mouwen, zo heeft men de meubels hoger gezet bij een dreigende overstroming en de fontein gerepareerd.”

WAT HEEFT HET GILDE AAN DE BESCHERMHEER?

Ijsbrandt vertelt dat hij probeert de kikkers in de kruiwagen te houden. Hij bemoeit zich niet rechtstreeks met de organisatie, maar houdt een oogje in het zeil. Hij deelt schouderklopjes uit en maakt af en toe een opmerking die ertoe doet. Hij vindt het ook niet nodig om op te treden, er zijn geen grote twisten, geen calamiteiten: „Beschermheer is een rustig bestaan.” John van Haare vertelt over het gildefeest dat op 2 juni 2011 op het kasteelterrein werd gehouden: „De impact van het feest was groot, het aantal decibellen was zo hoog dat de ramen in de sponningen trilden. Maar Ijsbrandt heeft het met gemak goed gevonden. Bij de evaluatie vertelde hij het bestuur wel dat deze te veel van zijn mensen gevraagd had. Hij houdt ons de spiegel voor.”

De betekenis van de combinatie gilde en kasteel bleek op de Open-monumenten-dag van 2006. Het gilde had een tentoonstelling van zijn archief en attributen georganiseerd op het kasteel. Gildeleden leidden de bezoekers rond, veel dorpsbewoners hadden het kasteel nog nooit van de binnenkant gezien. Deze synergie leverde nieuwe leden op. Als dank bood het gilde de beschermheer een beeldje aan, gemaakt door Tenax Beeldengijetierij Veghel. Dit beeldje kent drie personages: een gildebroeder, een gildezuster en in het midden een man met sjerp in burgerkleding, die de beschermheer voorstelt.

CONCLUSIE?

De twee gilden die ik bezocht heb kunnen prima voor hun belangen opkomen, daar hebben ze geen beschermheer of -vrouw voor nodig. Dat deze gilden profijt hebben van de relatie met hun beschermheer of -vrouw is duidelijk. Bij alle twee is er sprake van samenwerking en elkaar nodig hebben en de besturen zijn gebaat met de diplomatieke vaardigheden van hun beschermheer/ beschermvrouw. ■

De website van kasteel Heijen (www.kasteelheijen.nl) geeft informatie over het kasteel, de kunstenaar Peter Roovers en klooster Graefenthal, een van de projecten van Ijsbrandt Roovers.

Nieuwe secretaris EGS Regio 3

Gildebroeder Gerard van Uem uit Gelderland neemt als secretaris van Regio 3 van de EGS de taken over van Jo van de Biggelaar. Zaken die de EGS betreffen kunnen daarom in de toekomst met hem worden gecorrespondeerd.
Adres: Gerard van Uem,
Grootmaat 11, 6903 XA Zevenaar.
Tel.: 06-48 79 41 66
E-mail: vanuemg@tele2.nl.

Commissio Mixta

Op initiatief van bisschop Hurkmans is een zogenaamde commissio mixta (samengestelde commissie) in het leven geroepen. Deze commissie met vertegenwoordigers van het bisdom en de NBFS gaat de relatie tussen kerk en het gildewezen onderzoeken. In deze commissie zal de vraag, wat kan men voor elkaar betekenen en wat mag men van elkaar verwachten de leidraad zijn. Wat is gemeenschappelijk en wat is onderscheidend. Namens de NBFS zullen in deze commissie zitting hebben Jos Verbeeten, Henny Hoppenbrouwers, Bert van der Staak uit het bestuur en twee jeugdige gildebroeders te weten Jos Bax en Stefan van Heugten, respectievelijk uit de kringen Kempenland en Peelland.

Hoofdliedendag 2013

Door omstandigheden zal de hoofdliedendag 2013 niet op de 2e maar op de 1e zaterdag van oktober plaatsvinden. Op 5 oktober 2013 dus. Noteer dit alvast.

Europakoning en Europaprinzen ontmoeten koningin Beatrix

Op de hoofdlieëndag had de commissaris van de koningin Wim van de Donk de Europakoning Toon Weijtmans en de Europaprinzen Bram van Bergen persoonlijk uitgenodigd om tijdens een bezoek van koningin Beatrix aan Brabant aanwezig te zijn. Op 9 november 2012 was het zover en vond in Hilvarenbeek de ontmoeting plaats. Samen met de gilden uit Hilvarenbeek en een delegatie van de gilden uit Udenhout en Oss waren zij aanwezig bij de ontvangst van de koningin door de burgemeester van Hilvarenbeek. Bij aankomst werden de Europakoning en Europaprinzen aan de koningin voorgesteld door de NBFS voorzitter Jos Verbeeten. Tijdens een kort onderhoud legden zij uit wat het koningschap inhoudt en hoe zij deze titel hebben behaald. De beide hoofdmannen uit Udenhout en Oss boden de koningin een mandje met streekproducten aan. Het was een kort bezoek maar een geweldig moment om de Brabantse gilden te promoten. ■

De ontmoeting van koningin Beatrix met Europakoning en –prins.

Europakoning bezoekt oktoberfeest in Sittard

Toon Weijtmans de Europakoning en lid van het gilde Sint Antonius – Sint Sebastiaan Udenhout was met een delegatie van het gilde op 16 oktober 2012 als eregast aanwezig bij de oktoberfeesten, georganiseerd door stadsschutterij Sint Rosa in Sittard. Na een geweldige ontvangst en diverse toespraken werd deelgenomen aan een optocht waarbij de dertig aanwezige gilden en schutterijen uit binnen- en buitenland door een haag van mensen door de stad trokken. Na aankomst op het feestterrein mocht de Europakoning het koningsschieten met de Limburgse buks openen. Het was een fantastisch evenement. ■

De Europakoning bij het oktoberfeest.

Europakoning en Europaprinzen aanwezig bij jeugd indoor vendeltoernooi

Op 25 november 2012 waren de Europakoning Toon Weijtmans en de Europaprinzen Bram van Bergen present op het jaarlijkse jeugd indoor vendeltoernooi. Dit jaar was dat bij het O.L. Vrouwegilde in Aarle-Rixtel. Met dit bezoek gaven de Europakoning en Europaprinzen aan dat zij het zeer belangrijk vinden dat dit evenement wordt georganiseerd voor de jeugd. Het is een belangrijke bijeenkomst voor de toekomst van de gilden. Samen met de burgemeester en ander hoge gasten mochten Toon en Bram de prijzen aan de winnaars uitreiken. ■

Prijzuitreiking bij jeugd indoor vendeltoernooi.

Er zijn gebruiken die het dagelijkse leven plezierig maken zoals Sinterklaas en carnaval en er zijn rituelen waar mensen steun aan hebben, zoals de avondwake en het bidprentje. We vinden deze gebruiken en rituelen zo vanzelfsprekend dat we er niet over nadenken, toch zijn het erfenissen uit het verleden die we als vanzelf doorgeven aan volgende generaties.

Erkenning voor de Noord-Brabantse schuttersgilden?

WILLEN WIJ DAT DE GILDEN BLIJVEN BESTAAN?

Veel mensen weten niet wat een gilde is, en als ze er al iets over gehoord hebben dan denken ze al gauw dat het oubollig is. Dat komt omdat ze geen kennis hebben van wat gilden zijn en wat die doen. Daarom moeten we elke kans aangrijpen om de gilden, met hun typische gildegebruiken, meer voor het voetlicht te brengen. Binnenkort krijgen de Noord-Brabantse schuttersgilden zo'n kans. Dan zullen de leden van de zes SAT-commissies uit de kringen elk gilde vragen een handtekening te zetten onder de aanvraag voor de plaatsing op de 'Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed'. De federatieve SAT-commissie wil in dit artikel uitleggen waarom deze handtekening nodig is.

WAT IS IMMATERIEEL ERFGOED?

Erfgoed betekent dat je zuinig bent op wat vorige generaties hebben nagelaten. Onder immaterieel erfgoed verstaan wij de gebruiken die we geërfd hebben van vorige generaties en die we weer willen doorgeven aan volgende generaties. Immaterieel erfgoed is veelzijdig, het leeft in de vorm van tradities en rituelen, vieringen en feesten, verhalen en wijsheden, kunsten en ambachten. Heel veel mensen zijn op de een of andere manier betrokken bij immaterieel erfgoed, alleen noemen ze het geen immaterieel erfgoed maar tradities. Tradities blijven bestaan als deze voor iedere nieuwe generatie waarde en betekenis krijgen. Als niemand meer Sinterklaas wil vieren dan kun je de documentatie nog wel bewaren in

een archief of museum, maar het feest bestaat dan niet meer. Met andere woorden: elke generatie moet opnieuw liefde gaan voelen voor een traditie. Authenticiteit als begrip hoort niet bij immaterieel erfgoed. Sinterklaas is daar een duidelijk voorbeeld van. Vroeger was hij een boeman die de stoute kinderen meenam, nu is hij een kindervriend.

WAAROM EEN INVENTARISLIJST VAN IMMATERIEEL ERFGOED?

Het besef dat tradities cultureel erfgoed zijn komt uit landen die weinig of geen monumenten en musea hebben, maar rijk zijn aan verhalen, feesten, wijsheden en ambachten. Deze landen vroegen internationale aandacht voor dit erfgoed, wat uiteindelijk leidde tot het 'UNESCO-verdrag ter Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed'. Nederland heeft dit verdrag ondertekend. Eén van de verplichtingen die voortvloeien uit de ondertekening van het UNESCO-verdrag is het samenstellen van de 'Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed'. Door deze inventarisatie wordt het immateriële erfgoed zichtbaar gemaakt en wordt er respect gekweekt voor de mensen die er mee bezig zijn. Plaatsing op de lijst is een vorm van erkenning. Een andere verplichting van het UNESCO-verdrag is dat overheden en erfgoedinstellingen een beleid moeten maken voor het behoud van dit erfgoed. Onze regering heeft het 'Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed' (VIE) gevraagd het immaterieel erfgoed in kaart te brengen en het erfgoedbeleid te ontwikkelen. Het VIE wil een kennispunt zijn voor de dragers van het immaterieel erfgoed en methodieken ontwikkelen voor het beschermen en ontwikkelen van tradities, zoals voorbeeldprojecten en praktische handleidingen.

Dat het gildeleven leuk is bewijst deze foto, gemaakt op de kleine kringdag van De Zandleij 2010.

Dat het gildeleven ernst is bewijst deze foto, gemaakt tijdens Dodenherdenking 2012.

Als de Brabantse gilden erkend worden als immaterieel erfgoed kunnen zij op hun beurt weer gebruik maken van dit kenniscentrum.

WAT LEVERT DE INVENTARISATIELIJST DE BRABANTSE GILDEN OP?

Als de gilden op de inventarislijst van het immaterieel erfgoed komen dan worden de gildentradities officieel erkend, krijgen de gilden meer respect, krijgen ze extra publiciteit, wordt het draagvlak voor het in stand houden van de gilden en hun tradities groter en hebben zij toegang tot een kenniscentrum om hun tradities zodanig te gebruiken en te ontwikkelen dat volgende generaties het gildewezen voort zullen zetten. In het kort: de

gilden hebben meer mogelijkheden om hun toekomst veilig te stellen.

WAT IS DE ROL VAN DE SAT COMMISSIE?

De NBFS heeft aan de federatieve SAT-commissie gevraagd een voordracht in te dienen voor plaatsing op de 'Nationale Inventarisatie Immaterieel Cultureel Erfgoed'. De federatieve SAT-commissie heeft een erfgoedzorgplan gemaakt voor de Noord-Brabantse schuttersgilden. Dit zorgplan is een waar bidboek met een beschrijving en identificatie van de Brabantse gilden als traditie, met een sterkte-zwakte-kansen-bedreigingen analyse en een plan om de Brabantse gildetradities te beschermen, alsmede een

motivatie om op de 'Nationale Inventarisatie Immaterieel Cultureel Erfgoed' te komen. Bij het zorgplan horen diverse bijlagen ter ondersteuning van de aanvraag, zoals foto's, een film, krantenknipsels, een literatuurlijst, de speciale editie van De Gildetrom over het koningszilver en nog meer.

Wat moeten de Brabantse gilden doen? Het antwoord op deze vraag is: heel weinig. Elk gilde ondersteunt de aanvraag door er een handtekening onder te zetten. De zes SAT-commissies uit de kringen zullen de gilden hierover benaderen en hopen op uw medewerking. ■

**Heeft u al een abonnement op
de digitale Nieuwsbrief van De Gildetrom?**
nieuwsbrief@degildetrom.nl

Nieuwsgierigheid is een goede eigenschap voor een reporter. Zo was ik nieuwsgierig naar het Oud-Limburgs Schuttersfeest (OLS) en naar de sfeer van de Limburgse schutterijen en wilde de lezer van De Gildetrom daar wat over vertellen. Daarom bezocht ik drs. Luc Wolters, een historicus die besmet is met het gildevirus, eindredacteur is van het Limburgs Schutterstijdschrift en conservator van het Limburgs Schutterijmuseum. Ook ging ik op 3 juli 2012 naar Ellikom in België om het OLS, hét schuttersfeest van beide provincies Limburg mee te maken. Ik kan u vertellen dat de sfeer anders is dan een gildefeest in Brabant, maar evengoed om van te likkebaarden. Daarom vertel ik in dit artikel over het OLS van 2012, de achtergrondinformatie komt van Luc Wolters en uit de jubileumuitgave van het Limburgs Schutterstijdschrift in juni 1998, dat ik van Luc meekreeg.

Het OLS – het Oud-Limburgs Schuttersfeest

HET KINJER OLS

Voor de deelnemende klassen aan het Kinjer OLS (in 2012 deden 22 scholen aan de achtste editie mee) is het een hele uitdaging. Zij moeten er als een echte schutterij uitzien en allemaal hetzelfde gekleed zijn. Zij knutselen zelf trommels, geweren, sabels, hoeden en petten. Zij hebben een koningspaar en een tamboermajoor. Ze leren in de maat marcheren, bedenken een school-yell en ze leren schieten. De deelnemers zijn die van het vijfde leerjaar. De leerkrachten, andere klassen en de ouders mogen een handje helpen. Ook de lokale schutterij helpt mee. De leden daarvan vertellen over hun schutterij, over haar werking en haar geschiedenis. Zij leren de kinderen trommelen, marcheren en schieten. Zij zorgen er ook voor dat alles veilig en volgens de regels verloopt. De kinderen strijden

dan om de wisseltrofee 'Het Ummeke'. Met een deelname aan het Kinjer OLS kunnen kinderen heel wat leren van het cultureel erfgoed van de Limburgse schutterswereld.

VLACGENPARADE

Nadat 's zaterdags de schutters, genodigden, officials en vrijwilligers tijdens een mis de zegen over het feest hebben afgeroepen en tijdens de receptie op de goede afloop getoast hebben verzamelen de notabelen zich op de zondagmorgen tegen het middaguur voor de officiële opening, met een vlaggenparade en heel veel toespraken. Elke schuttersbond heeft een vereniging afgevaardigd om de Europese, nationale en provinciale vlaggen eer te bewijzen. Tijdens Beethovens hymne 'Alle menschen werden Brüder' gaat de Europese in de mast. Dan volgen het Wilhelmus, de

Brabançonne en de volksliederen van de beide Limburgen, tijdens het hijsen van de bijhorende vlaggen. Onder begeleiding van de president en vicepresident van de Oud-Limburgse schuttersfederatie inspecteren de beide gouverneurs (provinciale benaming voor de commissaris van de koningin) de deputaties van de schutterijen.

DE OPTOCHT EN HET DEFILÉ

De optocht is 153 kleine en grote schutterijen, met of zonder muziekkorps, lang. Omdat de optocht zo lang is zijn de wedstrijden voor de laatste optochtdeelnemers al begonnen. Als de laatste verenigingen in optocht gaan, nemen de eerste groepen deel aan de wedstrijden. De verenigingen investeren veel in uniformen en muziekinstrumenten en zijn fier op hun verleden. Zij tonen dit tijdens de parade die indruk maakt met klank en kleur. Het is een bont schouwspel met een grote variatie in uiterlijk vertoon en schoon. Allen lopen in gelid, met stramme passen en mondje dicht. Dit is geen vermeend militarisme maar sport en spel. De optocht is een wedstrijd, de verenigingen worden gejureerd op vele aspecten. De Brabanders kunnen ervan leren, want de afstand tussen de groepen is overal even groot, er is geen opstopping of vertraging en het geheel is samenhangend. Manuela, die naast me staat en haar schutterij met haar zoontje en dochtertje toejuicht vindt het heel jammer dat ze niet mee kan lopen omdat ze geblesseerd is. Ze zegt dat ze er het hele jaar naar uit heeft gekeken.

Aan het einde van de route staat de tribune met genodigden, hen komt alle eer toe. De schutters gaan in commando over op

Uitgebreid klaroenkorps.

Nieuwe exercitie.

Muziekkorps.

de paradepas, de vlag neigt, de officieren presenteren de sabel. Alleen de koning en de keizer hoeven niet te buigen voor hun gelijken, zij knikken vriendelijk. Na het defilé is er geen slangenmars en ook geen massale opmars.

BORDJESDRAGERS

Bordjesdrager is - in tegenstelling tot Brabant - een officiële functie; hij of zij is ingelijfd bij de schutterij. Het is meestal een parmantig meneke of meisje met een uniform. Voor de bordjesdragers zijn er vier prijzen in de categorieën: oude exercitie, nieuwe exercitie, Belgische exercitie en gilde-exercitie. De jury controleert of hij niet te ver voor de troep vooruit loopt, in de maat loopt en geen fratsen uithaalt.

BIELEMANNEN EN SAPPEURS

Hoewel de schutterijen vroeger de functie van bieleman niet kenden zijn ze nu een markante verschijning van de optocht. De meeste bielemannen zijn groot en breed en dragen een beremuts, baard, kiel en schort. Zij lopen voorop met een bijl op de schouder en een materiaal tas om de nek, klaar om hindernissen op te ruimen. Wanneer de bieleman een uniform draagt wordt hij sappeur genoemd. Dit is in lijn met de symbolische taken om de vrije doorgang te borgen. Sappeurs groeven in vroegere oorlogen de loopgraven, die sappen werden genoemd. Bielemannen en sappeurs zijn de wegbereiders zoals dat de standaardruiter bij ons in Brabant is. Ze zijn ook enigszins te vergelijken met onze hel-lebaardiers, die de groep tijdens de optocht 'beschermen', alleen lopen die altijd achteraan.

MUZIEKKORPS

In Brabant gaan de gilden nog steeds met

vliegend vaandel en slaande trom door stad of dorp. Na 1945 zijn in Limburg de drumbands in zwang geraakt. Mogelijk dat het Amerikaanse leger, dat tijdens en na de Tweede Wereldoorlog muzikaal spektakel maakte, een inspiratiebron was voor menige Limburgse schutterij. Er zijn diverse typen muziekkorpsen: drumbands, klaroenkorpsen (trommen + klaroenblazers), klaroenkorpsen uitgebreid met basklaroenen en klaroenen met ventiel, en fluitkorpsen (klaroenkorps + hoorns). Zij voegen veel toe aan de schutterij, zij zijn een genot voor het oog en oor. Vaak oefenen de korpsen in het dorpscafé dat dan uitpuilt van de muzikanten.

MARKETENTSTERS

Mooi om te zien maar zonder historische basis binnen de schutterij zijn de marketentsters. Zij zijn afgeleid van de vrouwen die in de 16de en 17de eeuw achter de legers aantrokken. Dezen wilden in de buurt van hun echtgenoot zijn en hem van natje en droogje (en seks?) voorzien. Soldaten moesten in die tijd zelf voor hun rats, kuch en bonen zorgen. Vaak boden deze vrouwen ook voedsel en drank als koopwaar aan, vandaar de naam marketentster, 'marketentare' betekent verhandelen. In feite hebben de schutterijen bij het oude leger gezocht naar een passende invulling voor de vrouw bij de schutterij. Zij kwamen begin jaren zeventig met de marketentster op de proppen, inmiddels hebben deze dames een hechte plaats verworven.

VAANDELDRAGER EN OFFICIËREN

Achter het vaandel marcheren de officieren, de vaandeldrager bekleedt de laagste officiersrang. De officieren zijn de meest aanzienlijke

van het gezelschap. Hun rang krijgen ze voor hun inzet van de vereniging. Zij tooien zich met een fraaie pluim op de hoed, epauletten op de schouders, sjerpen om de heup en gouden biezen op de broeksnaad. Aan hun riem een sabel. Het officierskorps kent luitenanten, majoren, een kolonel en een generaal. De sergeant-majoor loopt als tambour-maître voor de drumband. Naast de colonne loopt de commandant in de rang van kapitein.

KONING EN KONINGIN

De rol van koning (m/v) verschilt niet van de rol die een gildekoning in Brabant heeft. De Limburgse koning behaalt zijn titel op dezelfde wijze als de Brabantse. Hij kan ook na drie keer koning geweest te zijn keizer voor het leven worden. Een koning kan zijn partner of dochter tot koningin kiezen. Deze dames zijn smaakvol gekleed en verzorgd, ze dragen jurken die in prijs variëren van een kleine 100 tot over de 1000 Euro.

GEWEERDRAGERS

Achter de officieren marcheren de geweerdragers of soldaten. In rotten van vier (oude exercitie) of rotten van drie (nieuwe exercitie) met het geweer over de schouder of met gestrekte arm en de hand onder de kolf zijn zij de kern van de schutterij. Dit zijn de mannen en vrouwen die inhoud geven aan het gebeuren. Een vereniging moet wel zo'n 16 gewapende leden hebben om als schutterij mee te tellen. In feite is elk lid dat achter het vaandel loopt bewapend. Er zijn schutterijen die meer drumbandleden hebben dan geweerdragers. Vandaar dat de jury ook let op de verhoudingen van de diverse onderdelen: het mooiste geheel. >>

UNIFORMEN

De variëteit aan uniformen is groot. Schutterijen die hun uiterlijk enten op beschermende taken hebben vaak een militaire snit. De verenigingen die het accent op broederschap leggen kiezen voor gildelokosten. Bij enkel schutterijen is de koning, beschermheer of erelid in jacquet. Ook zie je veel fantasie uniformen, zoals fanfares die dragen.

EXERCITIE

Limburg is de enige regio in het gildewezen waar men wedstrijden in exercitie kent. Daarbij tonen de schutters hun bekwaamheid in het gelijktijdig uitvoeren van gestandaardiseerde commando's. Men maakt onderscheid tussen de oude en de nieuwe exercitie. De exercitie wordt beoefend in groepen van tien tot veertien personen. Bij de oude exercitie

Marketentsters.

zijn de oefeningen gebaseerd op oud militair voorschrift, worden overalls gedragen en zijn de oefeningen dynamisch: rechts of links uit de

flank, opmarcheren, liggen, knielen, presenteren, geweer, geweer aan de schouder en nog meer. Bij de nieuwe exercitie draagt men een militair

De organisatie van het OLS, een 'tour-de-force'

De Limburgers organiseren vanaf omstreeks 1856/1857 schuttersfeesten. Onderzoekers hebben uitgezocht dat er in 1876 in de grensregio een schuttersfeest was waar de winnaar van de schietwedstrijd de organisatie van het schuttersfeest van het volgende jaar ter hand nam. Dit feest kan men beschouwen als de voorloper van het huidige OLS. In 1906 kreeg dit schuttersfeest de naam Oud-Limburgs Schuttersfeest. Omstreeks 1925 ontstond de behoefte aan het reguleren van de schietwedstrijden, er waren wel richtlijnen maar die werden niet overal en elk jaar gehanteerd. Ook wilde men wedstrijden organiseren waar de andere leden van een schutterij aan deel konden nemen. Daarom werd in 1937 de Limburgse Federatie opgericht. De federatie stelde de regels op in een normenboek. Het normenboek is veel uitgebreider dan de richtlijnen die we in Brabant kennen. Het is nog steeds zo dat de winnaar van de schietwedstrijd het volgende jaar het OLS moet organiseren met daaraan voorafgaande – sinds enkele jaren – het Kinder-OLS, op zaterdag een H. Mis, en na het OLS de verkaveling (de finale). Op de verkaveldag worden de laatste rondes van de schietwedstrijd gehouden en zal de winnaar van het OLS bekend worden.

Voor de winnaar is het een enorme prestatie om het OLS binnen het jaar te organiseren. Na een feestroes van ongeveer drie dagen moeten de winnaars aan de slag. Zij worden zo'n 360 dagen lang wakker met één en dezelfde gedachte: het OLS.

De winnende schutterij van 2011, St. Harlindis & Relindis uit Ellikom (B) werkte nauw samen met de gemeentelijke overheid en verenigingen uit de gemeente Meeuwen-Gruitrode. De gemeente wees ambtenaar Dave Swinnen aan als coördinator. Een goede organisator is belangrijk want de voorbereidingen van dit gigafeest zijn niet mis: men moet de benodigde vergunningen en terreinen regelen, sponsors en subsidiënten zoeken, een financieel dekkingsplan maken, een veiligheidsplan hebben, een rampenoefening houden, honderden vrijwilligers zoeken, de catering organiseren, een informatiegids maken, de wedstrijdterreinen in gereedheid brengen, meerdere verkeersplannen maken (voor auto's, maar ook voor bussen en materiaalwagens en een calamiteitenroute), enzovoort. In 2012 werden er 30.000 bezoekers verwacht, namen 153 schutterijen deel en waren er 74 juryleden nodig om 136 categorieën te beoordelen.

De organisatie van het OLS is afhankelijk van de capaciteiten van de gemeente en van de animo van de plaatselijke gemeenschap. In België is het gebruikelijk dat er een gemeentebestuurder vrijgemaakt wordt voor de organisatie. In de kleine dorpen zijn de schutterijen sterk geïntegreerd en vaak het cement voor de sociale banden in het dorp. De plaatselijke verenigingen leveren meestal vrijwilligers. Als tegenprestatie krijgen deze verenigingen een financiële vergoeding, waarvan de grootte afhangt van de gemaakte winst en van het aantal uren dat de leden gemaakt hebben. Maar als het OLS geen geld kan uitkeren omdat er geen winst is dan zal de animo en de medewerking van andere verenigingen een volgende keer minder zijn. Zo had schutterij St.-Elisabeth uit Stokkem (B) in 1994 de pech dat het weer niet meewerkte wat resulteerde in een financieel debacle. Dit vermoeide de organisatie van het OLS in 2011 waarvoor dezelfde schutterij verantwoordelijk was. De organisatie, voornamelijk de gemeente Dilsen-Stokkem, schrapte alle luxe, zoals buffetten en recepties en besteedde minder aandacht aan de aankleding van terrein, tent en tribune en ook de PR.

Koningspaar.

uniform, alle oefeningen zijn staand of gaand, het uniform wordt niet vuil. De juryleden lopen in hetzelfde tempo mee. Ik vermoed dat het oud-militairen zijn.

CONCOURSSEN VAN SOLISTEN EN DRUMBANDS

Drumbands spelen voor een vakjury twee muziekstukken: één staand en één in volle mars. Bij het staande stuk slaat vaak een dirigent de maat, het gaat dan vooral om de muziek. Bij het gaande stuk leidt de tamboermajoor het gezelschap en komt het erop aan dat men in de pas loopt en zuiver speelt. Individuele leden kunnen hun muzikale talenten ook laten beoordelen. De tamboers en trompettisten worden geacht de signaalfuncties te kennen, waarmee zij de troepen, naar militaire traditie, tot actie bewegen. Het zijn vooral de jeugdigen die zich individueel laten beoordelen, de concurrentie komt de prestaties ten goede.

VENDELEN

Er zijn maar weinig schutterijen die een vendelgroep kennen. Er zijn individuele wedstrijden in B-C- en jeugdklasse. Bij het vendelen in groepsverband moet de vlag blijven wapperen en moeten de handelingen synchroon worden uitgevoerd.

BEOORDELINGEN VAN UITERLIJK VERTOON

In Brabant worden de deelnemers van een kringdag alleen tijdens de optocht globaal beoordeeld op hun uiterlijk en de samenhang in de groep. In Limburg is uiterlijk vertoon veel belangrijker. Bij alle functies waarvoor uiterlijk vertoon geldt wordt het uiterlijk beoordeeld op veel aspecten en in veel categorieën. Er zijn strikte regels opgesteld voor koningen, koninginnen, keizers, bielemannen en marketentsters. Voor de generaals gelden andere regels, zij worden op hun militaire mores beoordeeld. Bij iedereen moeten de schoenen en laarzen gepoetst zijn. Tattoos en piercings zijn uit den boze. Een dame mag geen blote benen hebben en ook geen pantykousjes dragen, haar panty moet laddervrij zijn. Bij koninginnen telt de kleurencombinatie van jurk, schoenen en boeket. Bij bielemannen en marketentsters moeten de hulpmiddelen aan strikte eisen voldoen.

Ik zag tijdens de beoordeling een koningspaar dat bestond uit vader en dochter. Het meisje was een plaatje, maar zij en enkele dames van haar gilde waren bloedzenuwachtig. Haar begeleidster vertelde me over de keuring maar ook over de aanschaf van de japonnen. Er wordt immers ieder jaar koning geschoten

en bij elke nieuwe koning wordt een nieuwe jurk voor de koningin aangeschaft. Bij de schutterij van deze begeleidster krijgt een koningin 300 Euro van de vereniging, vaak legt het koningspaar er nog geld bij. In dit geval had de vader, die graag met zijn dochter wilde pronken, de rest bijgelegd. Niet iedereen besteedt er veel geld aan, er worden jurken in bruids- en speciaalzaken gekocht, maar ook in outlets of tweede hands.

DE SCHIETWEDSTRIJD, EEN AFVALRACE

Het klapstuk van het OLS is de schietwedstrijd. Een rij van veertig schietbomen kenmerkt het terrein. Hier gebeurt het! Hier wordt de strijd gestreden. Hier wordt het feest gewonnen. Elke schutterij vaardigt een team van zes schutters af. Om de beurt schieten ze elk drie schoten op een hark met blokjes. De hark is opgebouwd uit een boven- en onderlat met vijf verticale latten. In elke lat zijn achttien gaatjes geboord waardoor kleine stokjes zijn gestoken. Aan de uiteinden is een zwart geverfd houten blokje van 1,5x1,5x1,5 cm., het 'bölke' geprikt. Tijdens de verkaveling (de finale) zijn de maten 1x1x1 cm. De stokjes zijn ritmisch kort-lang-kort-lang gemaakt. Twee verenigingen schieten op een hark, de paal dient als afscheidslijn. Na de proefschoten voor het precies afstellen van de buks, die door een schutter op de middelste lat worden geschoten, begint de strijd. Elke schutterij moet de rijen met achttien bölkes van buiten-naar-binnen en van boven-naar-onder afschieten. Elke schutter schiet drie schoten. Wordt er gemist, dan mag het team de serie afmaken, maar is uitgesloten van verdere deelname. Hetzelfde geldt wanneer er een verkeerd bölke wordt geraakt. Het zestal dat als enige niet mist wint de wedstrijd.

De schutters schieten met een zware buks die voor schutterijen ontwikkeld is. Deze weegt circa 15 kg. Men schiet met eigen gemaakte kogels, kaliber 12 tot 16 mm. Een oplegpaal ondersteunt de buks. De schutter gaat met gespreide benen als het ware in de buks hangen. Een hand aan de trekker, de andere bovenop het geweer. Door de diopter (geen optisch richtmiddel, dat is verboden) houdt hij het bölke in het centrum van de ringkorrel die vooraan op de loop is gemonteerd. Als hij zijn lichaam stilhoudt en zich concentreert hoeft hij niet te missen, maar er kan veel misgaan. Een verschuiving van een millimeter is groot genoeg om te missen. >>

Over en uit. Overigens zijn kogelvangers niet verplicht op schuttersfeesten, wel tijdens het oefenschieten, maar is het schootsveld wel

zoveel als mogelijk verkleind.

Het schieten begint aan het eind van de middag, er zijn dan nog wel andere wedstrijden maar de meute bevindt zich op het schietterrein. Voor de schutsbornen staan lange rijen met banken. Omdat elke vereniging op een vaste boom schiet zitten de supporters ook achter 'hun' boom. Het aantal toeschouwers is groot, de prestatiedruk voelbaar. Als een schutter raak schiet komt hij met een voldaan gezicht terug, als alle achttien bôlkes afgeschoten zijn gaan de armen omhoog. De toeschouwers high-fiven met hun favorieten. Als het donker wordt, wordt de wedstrijd stilgelegd. De zestallen die nog in de race zijn gaan een spannende week tegemoet. In 2012 deden 22 zestallen mee aan de finale. De druk in de finale is enorm, half Limburg kijkt of luistert mee via omroep Limburg of volgt de wedstrijd via de website of twitter. Waar onder de ene boom wordt gejuicht, treurt men onder

de andere boom omdat een misser de hoop aan flarden heeft geschoten. De spanning stijgt en de emoties barsten pas echt los wanneer het winnende zestal bekend is. In 2012 werd St. Antonius uit Stramproy de winnaar en kreeg "d'n Um" in handen. "D'n Um" is een bronzen beeldje dat de emoties uitdrukt die gepaard gaan met de overwinning. De naam is afgeleid van de juichkreet 'We hebben um'.

DE LIMBURGSE SCHUTTERSFEER

De Limburgse sfeer is anders dan de Brabantse maar eveneens appetijtelijk. De Limburgers ontdekken al gauw of je een 'buitenlander' bent, vragen waar je vandaan komt en waarom je naar hun OLS komt. De bereidheid om te vertellen wat ze doen, wat de regels zijn en wat voor hen het OLS betekent, is groot. Het OLS is elk jaar op de eerste zondag in juli en een ritje naar het Limburgse land meer dan waard. In 2013 dus in Stramproy. ■

Waarom is een Limburgse schutterij anders dan een Brabants gilde?

Veel Limburgse schutterijen hebben een militair karakter dat je nauwelijks aantreft in Brabant. Zij hebben een rangenstelsel dat ontleend is aan het leger, vaak dragen ze uniformen die lijken op militaire uniformen uit het verleden en de schutters gaan niet, maar ze marcheren. Ook heeft men nieuwe functies gecreëerd die geen binding met het schutterswezen hebben maar die enkel en alleen een militaire traditie hebben. Een uiting van het militaire karakter is de exercitie die beoefend wordt op schuttersfeesten.

Toch hebben de Brabantse gilden en de Limburgse schutterijen veel met elkaar gemeen en dat komt omdat ze dezelfde oorsprong hebben. Zij zijn twee loten aan dezelfde stam. Beide loten hebben hun wortels in de eerste schutterijen uit het begin van de veertiende eeuw. Deze schutterijen, gelokaliseerd in de steden in Vlaanderen en Brabant, hadden verschillende functies, waaronder beschermende, sociale en religieuze functies. In de zestiende en zeventiende eeuw raakten de schutterijen verspreid van de

stad naar het platteland. De plattelandschutterijen maakten per streek een eigen ontwikkeling door. Een belangrijke stimulans tot het oprichten van schutterijen in Limburg was het houden van schuttersfeesten, waarvan de eerste in 1856 plaatsvond. De ontwikkeling van de Limburgse schutterijen werd versterkt door Koning Willem III die ten tijde van de Frans-Duitse oorlog (1870) aan plaatselijke verenigingen de gelegenheid bood om zich vrijwillig aan te melden om een rol te spelen, indien het vaderland aangevallen zou worden. Diverse schutterijen, vooral in Zuid Limburg, werden erkende weerbaarheidsverenigingen. De schutterijen kregen geweren en moesten exerceren maar de nood kwam niet aan de man. De schutters, tot dan toe nog in zondagspak met pet en sjerp, wilden ook een uniform hebben en haalden de militaire uniformen van hun opa van de zolder om zich als militair te presenteren. De volgende stap was volledige uniformering. De ontwikkelingen in Noord, Zuid en Belgisch Limburg liepen niet gelijk op.

In Zuid-Limburg zijn de meeste schutterijen al rond 1900 in uniform en werden er veel vrije schuttersfeesten georganiseerd. De schutters in Noord-Limburg bleven langer in het zondagse pak lopen, richt(t) en zich op het schieten en organiseerden zich eerder in schuttersbonden. In Belgisch-Limburg uniformeerden de schutters zich na de Tweede Wereldoorlog en duurde het langer voordat de schutterijen zich in bonden organiseerden. De controversen noord-zuid is grotendeels verleden tijd. De schutterijen in de Limburgse regio's zijn naar elkaar toegroeid. Overal is men geüniformeerd, hetzij in militair, in fantasie-uniform of in gildekledij. Een belangrijke ontwikkeling is de uitbreiding van de muziek. De tamboers van de schutterijen van voor de Tweede Wereldoorlog werden erna vervangen door echte drumbands. Dit gaf de schutterij een nieuw elan, de schutterij was er niet alleen meer voor leden die interesse hadden in schieten of exerceren, maar ook voor muzikanten.

Het zilverwerk van het Kwartier van Oirschot

ZILVERWERK VERVAARDIGD IN DE GILDETIJD

Om in de gildetijd (ca 1400-1807) handel te kunnen drijven was het noodzakelijk dat een zilversmid zijn werk kon laten keuren op het juiste zilveragehalte. Dit was alleen weggelegd voor zilversmeden die lid waren van een gilde van goud- en zilversmeden. Deze gilden konden alleen worden opgericht in een plaats die beschikte over stadsrechten. Bovendien was het noodzakelijk dat zich onder de inwoners van de stad voldoende potentiële opdrachtgevers bevonden om de zilversmeden genoeg middelen van bestaan te garanderen. Dit hield voor Brabant een beperking in gezien het gering aantal plaatsen met stadsrechten. De meeste steden waren bovendien ook nog al klein. De inwoners van kleine stadjes en dorpen in de Meierij waartoe het kwartier van Oisterwijk behoorde, waren voornamelijk aangewezen op de hoofdstad van de Meierij; 's Hertogenbosch, dat vanouds het voornaamste centrum was van goud- en zilversmeden. Daarnaast bestelde men ook wel zilverwerk in Antwerpen. Hier is nog wel een opmerking op zijn plaats. Bij de oprichting in 1935 van de

Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden werden de gilden ingedeeld in kringen. Er is toen een historische vergissing gemaakt door de Kring de naam te geven van het Kwartier van Oirschot in plaats van het Kwartier van Oisterwijk. Oisterwijk, een zogenaamde "vrijheid", was de hoofdplaats van dit kwartier. Oirschot daarentegen maakte deel uit van het kwartier Kempenland.

De meestertekens van de Bossche zilversmeden zijn bekend vanaf de eerste helft van de 15de eeuw, maar deze kunnen nog niet worden gekoppeld aan de eveneens bekende namen van de meesters. Ook van de periode 1500-1538 zijn slechts enkele namen van zilversmeden met de bijbehorende meestertekens bekend. In 1538 kwam hier verandering in toen de meesters die tot het gilde van goud en zilversmeden behoorden hun meestertekens gingen afslaan in koperen platen, de zogenaamde insculpatieplaten. Achter het afgeslagen meesterteken werd de naam van de zilversmid gegraveerd. De vier platen van het Bossche gilde werden later gepubliceerd en van commentaar voorzien door de kanunnik F. Crooy, waardoor veel bekend werd over de Bossche zilversmeden uit de jaren 1538 tot 1807.

Bij ordonnantie van 7 september 1445 werd bepaald dat al het zilverwerk dat in 's Hertogenbosch werd vervaardigd moest worden voorzien van twee merktekens, het meesterteken dat door de zilversmid zelf werd aangebracht en een stadsteken. Het stadsteken werd door de deken van het goud- en zilversmedengilde op het werkstuk afgeslagen ten teken dat het werkstuk voldeed aan het voorgeschreven zilveragehalte. In 1503 werd een derde merkteken ingevoerd, de jaarletter, die aan gaf (en geeft) welke keurmeester verantwoordelijk is geweest voor de bepaling van het juiste zilveragehalte. Men gaf zodoende gehoor aan het op 2 februari 1503 uitgevaardigde plakkaat van Philips de Schone, dat gold voor alle goud en zilversmeden die in het hertogdom van Bourgondië werkzaam waren. Dit plakkaat werd in 1551 opgevolgd door een verder uitgewerkte versie van Karel V. In 1775 werd er in 's Hertogenbosch voor het eerst onderscheid gemaakt tussen de zogenaamde grote- en kleine keur. Het zilveragehalte van grote- keur werd bepaald op 934/1000 en dat van de kleine keur op 10 penningen wat neerkomt op ongeveer 833/1000 zilver. Als teken voor grote- keur bleef men het stadsteken "de Boschboom" afslaan, en voor kleine- keur werd een nieuw teken "de Wildeman" ingevoerd.

Sporadisch kwam het voor dat een zilversmid die in 's Hertogenbosch zijn opleiding had genoten, er voor koos om zich, nadat hij zich als meester daar had laten inschrijven, in een andere plaats als zilversmid te vestigen. Een bekend voorbeeld hiervan is Adam van Mierlo die op 23 juli 1745 in 's Hertogenbosch als meester bij het gilde werd ingeschreven en in 1750 een werkplaats begon aan de Heuvelstraat in Tilburg.

Van de ongeveer 30 zilversmeden die in de genoemde periode voor de schuttersgilden,

aangesloten bij het Kwartier, zilverwerk zoals koningsschilden, vogels, medaillons en dergelijke en later ook prijenzilver vervaardigden, zijn de meeste namen bekend. Van sommige zilversmeden is echter alleen hun meester-teken bekend. >>

Jubileumschild C.A. Hutten 1859 Gilde Sint Sebastiaan van Willem III Tilburg

Dit geldt ook voor een aantal meesters uit Antwerpen. Deze meestertekens zijn bekend omdat ze op meerdere zilverwerken uit een bepaalde periode voorkomen. Hier volgt een opsomming in willekeurige volgorde van de zilversmeden voor zover ik die heb kunnen identificeren. Wel moet worden opgemerkt dat niet alle bij het Kwartier van Oirschot aangesloten gilden zijn bezocht. Zilverwerk waarop geen merktekens zijn afgeslagen is buiten beschouwing gelaten.

DE ZILVERSMEDEN

De meest productieve van deze zilversmeden waren de in Tilburg werkzame Adam van Mierlo en zijn zonen. Na het overlijden van Adam van Mierlo in 1782 werd de zilversmidse tot 1830 voortgezet door zijn zonen Laurens en Hendrik van Mierlo. Zij vervaardigden voor de volgende gilden koningsschilden:

Sint Joris, Diessen 1750, 1767 en 1774; Sint Joris, Tilburg 1750; Sint Joris, Moergestel 1750; Sint Sebastiaan, Tilburg 1751, 1767 en waarschijnlijk nog enkele andere schilden; Sint Catharina, Moergestel 1761, 1786; Sint Sebastiaan, Moergestel 1784; Sint Barbara, Oisterwijk 1786. Op al deze koningsschilden is alleen afgeslagen het meesterteken AM, dit houdt in dat de Van Mierlo's hun zilverwerk niet voor keuring in Den Bosch hebben aangeboden. Nicolaas Baerts uit Antwerpen is de maker van de vogel van het Sint Jorisgilde uit Goirle. De vogel is voorzien van een kroontje en halsband en staat op een takje. In zijn bek heeft hij een kettinkje waaraan een kruisboog hangt. Naast het meesterteken NB met een hartje is de jaarletter G = 1663/64 afgeslagen. Op de gedreven patroonsplaat met de afbeelding van Sint Joris te paard en met de draak van het gilde Sint Joris te Diessen is geen jaarletter afgeslagen en deze is daardoor niet exact te dateren. Het is een werkstuk van Theodor van Berckel I uit Den Bosch. Theodor van Berckel I werd in 1660 in Keulen geboren en in 1692 werd hij in het Bossche gilde opgenomen. Hij was werkzaam van 1692 tot aan zijn overlijden in 1734. Eveneens van zijn hand zijn de koningsschilden van de gilden Sint Sebastiaan, Diessen van 1713 (jl. N), 1729 (jl. 2 E), de letter E geflankeerd door de twee laatste cijfers van het betreffende jaar) en 1730. Zoon Theodor van Berckel II ging in 1719, in de leer bij zijn vader en werd meester in 1734. Hij was tot 1770 werkzaam als zilversmid. In 1737 vervaardigde Van Berckel

Keten ca 1550, Gilde Sint Sebastiaan van Willem III Tilburg

de half platte gekroonde vogel van het Sint Sebastiaangilde uit Diessen, en de 10 cm hoge zilveren koningsbeker uit 1763 van het Sint Sebastiaangilde uit Hilvarenbeek. Verder maakte hij de koningsschilden van het Sint Jorisgilde uit Hoogeloon 1749, en het Heilig Willibrordusgilde van Wintelre 1759. De familie Van Berckel woonde aan de Kerkstraat 17 in 's Hertogenbosch, in het huis bekend onder de naam "De Gulden Arend". Gerard Habraken uit 's Hertogenbosch, werkzaam in de periode 1623-1641, is de maker van een koningsschild uit 1626 van het gilde Sint Sebastiaan uit Hilvarenbeek. De twee koningsschilden uit 1786 van de gilden Sint Joris, Diessen en Sint Joris, Hoogeloon zijn in de jaren P = 1788/89 en R = 1790/91 gemaakt door de Bossche zilversmid Franciscus van Herle. Balthasar la Heu werd in 1727 geboren in het Belgische Rebeck. In 1754 werd hij poorter van Den Bosch. Hij huwde in datzelfde jaar Agnes de dochter van de Bossche edelsmid Joan van Wolfsbergen. Balthasar la Heu begon zijn werkzaamheden in Den Bosch maar vestigde zich na 1766 als zilversmid in Eindhoven. Daar vervaardigde hij een koningsschild voor het Sint Lambertusgilde, Vessem dat hij voorzag van zijn meesterteken en een letter A die voor jaarletter door moest gaan. De gedreven zilveren vogel met de

jaarletter V = 1629/30 en voorzien van een kroon en halsband en staand op een stokje is van het gilde Sint Catharina en Sint Barbara uit Haaren is een werkstuk van de Bossche zilversmid Ingelbert M. Huyghelincx. Zijn collega Johannes P. Jonckbloet is de maker van een koningsschild uit 1775 van het gilde Sint Joris uit Hilvarenbeek. Op dit schild is naast het meesterteken, een klimmende leeuw naar links in schild, en de jaarletter gekroonde K = 1775, het stadsteken "de Wildeman" afgeslagen. Dit teken werd zoals we zagen in 1775 in gebruik genomen als teken voor tweede gehalte zilver (ca 0.833). Op een drietal koningsschilden is het meesterteken AK met daar boven een kroon afgeslagen. Naast dit meesterteken is steeds afgeslagen het meesterteken van Theodor Victor van Berckel III de zoon van zilversmid Theodor van Berckel II. Al op zeer jeugdige leeftijd werd hij door zijn vader als leerling aangenomen. Theodor Victor van Berckel, geboren in 1739 is echter vooral bekend geworden als meester-graveur. Zo werd hij in 1776 aangesteld als graveur generaal van de Munt der Oostenrijkse Nederlanden te Brussel. De zilversmid die het teken AK gebruikte en waarvan de naam niet bekend is, liet zijn werk dus door Van Berckel graveren. Van de familie Keijsers (ook geschreven als Keyzers) zijn verschillende

zilvermeden bekend. Het is erg moeilijk te onderscheiden wie wat precies heeft vervaardigd. Van Keyzers uit Eindhoven met het meesterteken “wereldbol met kruisje” zijn de volgende koningsschilden; Sint Odulpus, Best 1753, 1764, en 1774; Sint Sebastiaan, Westelbeers 1765 en Sint Willibrordus, Wintelre 1767. Van J. Keijsers met het meesterteken IK met en zonder kroon zijn de koningsschilden van het gilde Sint Lambertus, Vessem 1768 en 1777. Ook de koningsschilden uit de werkplaatsen van de familie Keijsers zijn niet voor keuring aangeboden en net zoals die van de Van Mierlo’s alleen voorzien van een meesterteken. Thomas van Meervoort uit ’s Hertogenbosch is de maker van een koningsschild van het gilde Sint Sebastiaan uit Lage Mierde, hij was werkzaam in de periode 1768-1789. Omdat op het schild geen jaarletter is afgeslagen is een exacte jaaraanduiding niet mogelijk. Een rond medaillon met verdiept middenvlak voorzien van gegraveerde afbeeldingen van de beide patroonheiligen van het gilde Sint Catharina en Sint Barbara uit Haaren is in 1628/29 (jl. T) door Aert van Muers uit ’s Hertogenbosch gemaakt. Hij maakte omstreeks 1654 ook een koningsschild voor het gilde Sint Sebastiaan uit Hilvarenbeek, in 1628/29 (jl. T) een patroonsplaat voor het gilde Sint Joris, Moergestel en in 1619/20 (jl. K) voor het gilde Sint Joris, Oirschot een half platte vogel, met kroon en halsband en staand op een getordeerd houtje. De koningsschilden van Sint Sebastiaan, Tilburg 1720; Sint Joris, Hilvarenbeek 1730; Sint Sebastiaan, Hilvarenbeek 1731; Sint Joris, Hooge Mierde 1743 (2x) en Sint Joris, Oirschot 1751 komen allen uit de werkplaats van Rutgerus A. Raaben te ’s Hertogenbosch, werkzaam van 1712 tot 1752, eerst in de Verwersstraat en later aan de Markt. Ook op de schilden van Raaben is alleen een meesterteken afgeslagen en ontbreken de overige merktekens. Rabanus Raab II ook een telg van de familie Raab (Raaben) die oorspronkelijk uit het Duitse Kalkar afkomstig is en waarvan leden zich als zilversmid vestigden in Boxmeer, Grave en ’s Hertogenbosch, is de vervaardiger van het koningsschild uit 1729 van het Sint Jorisgilde uit Moergestel. Petrus Reese was tot aan zijn overlijden in 1819 als zilversmid werkzaam in Eindhoven. Van hem zijn de koningsschilden van het gilde Sint Joris, Hilvarenbeek uit 1786 en dat van het gilde Sint Lambertus, Vessem uit 1789. Een herinneringsschild van

omstreeks 1800 van het Sint Jorisgilde uit Oirschot en twee koningsschilden van het Sint Odulpusgilde, Best uit 1798 en van het Sint Sebastiaansgilde, Westelbeers uit 1790 komen uit de werkplaats van Hendrik van der Sanden uit Oirschot. Een koningsschild van omstreeks 1778 van het Sint Sebastiaansgilde uit Hilvarenbeek is gemaakt door de zilversmid Jacobus van de Walle uit ’s Hertogenbosch en het koningsschild uit 1768 van het Sint Catharinagilde, Moergestel komt uit het atelier van Joan F. van Wolfsbergen eveneens uit die stad. Dan zijn er nog enkele koningsschilden waarop het meesterteken GS is afgeslagen. Tot op heden is mij deze zilversmid onbekend. Het gaat om de koningsschilden van het Sint Jorisgilde, Hoogeloon uit 1767 en 1773 en het Sint Lambertusgilde, Vessem uit 1763. Tot slot wil ik nog enkele koningsschilden vermelden die zijn vervaardigd in Antwerpen. De verschillende uitvoeringen van het stadsteken van Antwerpen en de meestertekens van de Antwerpse zilvermeden (voorzien van een nummer) staan afgebeeld in het boek van R. Stuyck, Belgische Zilvermerken/ Poincons d’argenterie belges (1984).

Op de koningsschilden van het Sint Jorisgilde, Hooge Mierde van 1769 en 1773 is het meesterteken JC afgeslagen (Stuyck 418) naast het stadsteken van Antwerpen (een hand) en de jaaraanduiding 69 en een onleesbare aanduiding. Een koningsschild uit 1786 van hetzelfde gilde is getekend met meesterteken

Koning Hendric Schaapsmeeders 1761
Gilde Sint Sebastiaan van Willem III Tilburg
Zilversmid A. v. Mierlo, 's-Hertogenbosch

JFS (Stuyck 418) naast het stadsteken voor Antwerpen en de jaaraanduiding 86, en op het koningsschild uit 1737 van het Sint Sebastiaansgilde, Tilburg is afgeslagen het meesterteken IE (Stuyck 277) en het stadsteken van Antwerpen en de jaaraanduiding M = 1738/39.

In België werd naast het meesterteken dat de zilversmid zelf aanbracht een stadsteken en een jaaraanduiding afgeslagen. Het stadsteken waarborgde het zilveragehalte en de jaaraanduiding gaf aan welke deken van het gilde daarvoor verantwoordelijk was. Het stadsteken van Antwerpen (“Handwerpen”) was een meestal gekroonde hand. De deken werd tot 1749 aangeduid door een letter van het alfabet. In 1749 trad het edict van Maria Theresia van Oostenrijk in werking. De jaarletters werden vervangen door de twee laatste cijfers van het betreffende jaar. Deze regeling gold overigens niet voor het Prinsbisdom Luik.

CONCLUSIE

Uit bovenstaande blijkt dat in de 17de eeuw de zilvermeden hun zilverwerk in de regel bij de deken van het gilde waarvan zij deel uitmaakten ter keuring aanboden. De werkstukken werden dan voorzien van twee en na 1503 van drie merktekens. In de 18de eeuw is dat heel anders. Verschillende zilvermeden hebben inmiddels Den Bosch verlaten en hebben zich gevestigd in dorpen, soms ver van Den Bosch verwijderd. De afstand, de reis ging vaak over onveilige wegen, de extra kosten die dat met zich mee bracht etc. zullen er zeker toe hebben bijgedragen dat de meeste van deze zilvermeden er van af zagen hun zilverwerk te laten keuren. Voor de opdrachtgevers had dit zowel een voordelig als een nadelig effect, immers de kosten voor het keuren kwamen te vervallen, wat voordeel opleverde. Daar stond tegenover dat het waarborgen van een juist zilveragehalte hierdoor kwam te vervallen. Ongetwijfeld zal dat in sommige gevallen hebben geleid tot voorwerpen met een lager zilveragehalte als voorgeschreven of verlangd was.

Dit artikel kan slechts worden gezien als een eerste bijdrage mijnerzijds in de geschiedenis van het zilverwerk van de schuttersgilden aangesloten bij de Kring Oirschot. Veel zal nog nader onderzocht en verder uitgewerkt moeten worden.

Met dank aan Gerard Steijns. ■

Inderdaad zestig jaar, een mijlpaal in een periode waarin een blad voor en door gildebreders en gildezusters het lief en leed van Brabantse Gilden en haar leden beschrijft. Dit mag natuurlijk niet onopgemerkt voorbij gaan. In de redactie is nagedacht en besproken hoe dat inhoud gegeven kan worden in de Gildetrom zelf. Er is gekozen om in elke uitgave in het jubileumjaar stil te staan bij gildebreders en gildezusters in de Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden die al gildelid waren toen het eerste nummer van de Gildetrom verscheen.

Het betekent dat zij zelf in ieder geval zestig jaar of langer lid van een gilde zijn.

In deze rubriek zullen interviews gepubliceerd worden waarin de gildesenioren bevraagd zullen worden over hun gildeverleden. Wij rekenen op gevarieerde verhalen die voor ieder gildelid interessant, leuk en herkenbaar kunnen zijn.

In deze eerste uitgave van het jubileumjaar komen aan bod Jan Paridaans (94), lid van het Gilde Sint Sebastiaan uit Lage Mierde en Huub van Alebeek, (78), lid van het Gilde Sint Catharina uit Den Dungen, die herinneringen uit hun kleurrijke verleden ophalen.

Wij hopen op veel leesplezier.

Harry Kloppenburg.

60 jaar De Gildetrom

Door: Harry Kloppenburg

Jan Paridaans, 64 jaar gildelid

Als we binnenkomen is duidelijk te zien dat Jan Paridaans, erelid van het gilde, ons verwacht.

Ik heb met hem afgesproken om samen met zijn zoon, ook lid van het gilde, langs te komen voor een interview. Jan is al 94 jaar maar toch nog een krasse man. Hij is wat afwachtend. "Ik wil liever niet zo in de belangstelling staan", vertrouwt hij mij toe. Na wat algemene opmerkingen vraag ik hem wanneer hij bij het gilde is gegaan. Hij moet goed nadenken en met een beetje hulp vertelt hij dat hij in 1949 is toetreden bij het gilde Sint Sebastiaan in Lage Mierde.

"Het was toen heel anders als nu" zegt hij. "Niet zo veel luxe en zo en er mocht geen vrouwvolk bij het gilde. Ze mochten wel meedoen maar geen lid worden."

Hij vertelt dat hij op 16 jarige leeftijd door zijn buurman, die hoofdman is, gevraagd wordt om als standaardrijder voor het gilde uit te rijden. Hij rijdt paard en de standaardrijder van toen was overleden.

Hij mag nog geen lid worden omdat je daar toen 21 jaar voor moest zijn.

Een paar jaar daarna krijgt hij verkiezing, trouwt

in 1942 en verhuist van Lage Mierde naar Reusel.

In 1949 keert hij met zijn vrouw terug naar "Mierd". Hij wordt definitief lid van het gilde.

"Ik was niet zo'n held in het schieten" vertelt hij "en ben nooit Koning geworden, maar paardrijden kon ik wel."

In het gilde trekt hij veel op met leeftijds-genoten. Ze drinken graag een borreltje en hebben veel lol. Concrete herinneringen komen niet naar boven, maar hij weet wel dat het een leuke tijd is. "En mijn vrouw was er ook altijd graag bij".

Vier jaar geleden, als hij 60 jaar lid is, wordt tijdens de teerdag een feestelijke viering georganiseerd. Er wordt een speciale H. Mis voor hem opgedragen en tijdens de receptie daarna wordt hij gedecoreerd met de bekende kringonderscheiding. Hij vertelt dat hij nog steeds de gildetrom leest, "alleen de kleine lettertjes zijn soms moeilijk, maar dan helpen de kinderen mij wel". Op dat moment komt "de zuster" van het verzorgingshuis binnen. Jan kijkt haar vol vertrouwen en bewonderend aan. Wij voelen aan dat dit het moment is om afscheid van Jan te nemen.

Jan, wij wensen jou nog verschillende goede en gezonde jaren en blijf lid van het gilde, daar blijf je jong bij. ■

Jan Paridaans, nog een krasse man.

Door: Annie Maas

Huub van Alebeek (78)

Als ik binnenkom, ligt een fotoboek op tafel klaar. Dit fotoboek werd door Gilde Sint Catharina uit Den Dungen gemaakt bij het 60-jarig jubileum van Huub. Hij vindt het een prachtig boek, al bladerend laat Huub de foto's zien en vertelt hij hoe hij bij het gilde kwam. Zijn beste vriend was de zoon van Huub Groen, de koning van het gilde. "De gezelligheid trok me aan en samen met vrienden ging ik bij het gilde". Huub laat een foto zien van de gildedansgroep.

Huub, tamboer in 1955.

"Onze vriendinnen hadden zelf hun kleren gemaakt. Op de naamdagviering moesten we soms wel drie keer dansen". Hij lacht "onze hoofdman Jos Kappen, die had nog eens gezegd. Hij riep dan "Plaats de Carré" en we stelden ons dan meteen op. Er is door ons maar één keer meegedaan aan een danswedstrijd. Die hebben we gewonnen, want er waren bijna geen gildes die een dansgroep hadden". Ik zie op de dansfoto zijn vrouw Leny, toen zijn vriendin, nu meer dan 50 jaar zijn metgezel, altijd aanwezig bij gildeactiviteiten, ook altijd bereid een handje te helpen. Huub vertelt me dat hij als tamboer ook les gaf aan de jeugd. "We hadden toen een heel groepje jeugd, maar toen ze gingen studeren, waren we ze kwijt".

Ik zie een hele mooie zwart-wit foto: Huub in zijn jonge jaren met een handboog. "Toen zaten we nog bij café Hellings". Op mijn vraag of hij nog anekdotes weet vertelt Huub dat de naamdagviering vroeger overdag werd gehouden. "Soms moest het gilde al om zes uur op pad, omdat er nieuwe leden ingehaald werden. Overal kreeg je te drinken, en dan om 08.00 uur naar de mis. Dat drinken vond onze pastoor niet zo leuk, dan kregen we geen hostie." Huub bladert nog even. "Ja, dat was een goeie tijd, heel gezellig. We kenden nog gezag en tradities. Als onze hoofdman opdracht gaf "halver

Huub nu.

wege", moesten we ons eten laten staan en dan gingen we, met de trom voorop, een rondje om het gildehuis heen. Ja, iedereen liet zijn bord staan. We konden daarna verder eten".

Huub is momenteel zilverdrager. Hij was een heel actieve gildebroeder, met een paar tussenpauzes was hij van 1957 tot 1998 dekenschrijver en dekenpenningmeester. Als laatste foto in het album een foto van Huub bij de kapel aan de Keerwijk. "Ja", zegt hij, "die hou ik nog wel bij". ■

Roemeense student maakt kennis met gildetradities

De doelstelling van het Koninklijk Handboogschuttersgilde Sint Sebastiaan van Willem III uit Tilburg is vergelijkbaar met die van andere gilden. Er is sprake van een sociale en een cultureel-historische component. Volgens de 'caert' stelt het gilde zich ten doel:

- de onderlinge vriendschap van de gildebroeders van Sint Sebastiaan, de waardering van en het respect voor elkaar en voor de medemens te verzekeren en te vermeerderen;
- dienstbaar te zijn aan de samenleving, met name de samenleving van Tilburg;
- het cultureel erfgoed van het gilde te bewaren, tot ontwikkeling en bloei te brengen, te laten zien en over te dragen aan komende generaties.

Maar hoe geef je invulling aan de sociale component? Hoe kun je als gilde dienstbaar zijn aan de samenleving als traditionele taken van het gilde – zoals het beschermen van de lokale gemeenschap of het begraven van doden tijdens een epidemie – geen inhoud meer hebben? Het Tilburgse Sint Sebastiaansgilde heeft hiervoor sinds 1988 de Jan Kruijssenstichting. Deze stichting – vernoemd naar de in 1987 overleden en zeer sociaal betrokken gildebroeder Jan Kruijssen – geeft steun aan mensen in de nabije omgeving van het gilde. Het kan gaan om het geven van advies, het 'regelen' van zaken of om financiële ondersteuning. Omdat de gildebroeders afkomstig zijn uit diverse beroepsgroepen is binnen het gilde voldoende knowhow aanwezig. Gildebroeders kunnen een vraag of een voorstel voor hulp aan het bestuur van de stichting voorleggen. De hulp wordt over het algemeen in alle stilte verleend en is beperkt en kleinschalig. Dit jaar heeft de Jan Kruijssenstichting het mogelijk gemaakt dat een 21-jarige student uit Roemenië een korte vakantie doorbracht in Nederland. Na zijn middelbare school en een tweejarige opleiding theologie/pedagogiek stond hij voor een belangrijke keuze in zijn leven: studeren of werken? Studeren in Roemenië leek niet tot de mogelijkheden te behoren, maar ook het vinden van een 'fatsoenlijk' baantje bleek niet zo voor de hand te liggen. Nooit eerder was hij op vakantie geweest, nooit eerder had hij

Alex Lupu schoot al vrij snel een 10.

de kans gekregen om kennis te maken met de cultuur en de inwoners van een ander land dan Roemenië. Het gilde bood hem deze kans nu. De Jan Kruijssenstichting betaalde de reiskosten, een gildebroeder deed de toezegging dat deze student enkele dagen bij hem kost en inwoning kon krijgen. En dus kwam Alex Lupu op maandag 13 juli 2012 op Eindhoven Airport aan. Zijn reis duurde ongeveer twintig uur: hij vertrok op zondagmiddag om 14.00 uur in Sibiu met de trein naar Boekarest en zat de volgende ochtend even na 10.00 uur op de bank van zijn 'gastheer' in Tilburg. Hij maakte meteen kennis met de Nederlandse zomer: het regende die dag onophoudelijk en het was slechts 16 graden. Na enkele dagen had hij een lijstje met 'verwonderpunten': de architectuur, de huizen zonder omheiningen en met open gordijnen, de vriendelijkheid van de mensen, de georganiseerdheid van de samenleving. Bij een vakantie horen ook leuke dingen: een dagje Efteling en een bezoek aan de Beekse Bergen. Wie nog nooit in een pretpark of in een dierentuin is geweest, heeft dan erg veel nieuwe ervaringen te verwerken.

Natuurlijk kon ook een bezoek aan het gilde niet uitblijven. Op dinsdagavond maakte hij kennis met het gilde, de gildebroeders en de handboog. Ook dat was zijn eerste keer, maar desalniettemin wist hij het blazen regelmatig te raken. Hij schoot zelfs een tien, zodat hij de gildebroeders op een rondje mocht trakteren. Tradities zijn tradities!

Na vier dagen ging hij terug naar Roemenië, met een enorme ervaring rijker. Maar de contacten met Tilburg bleven bestaan. Op eigen initiatief informeerde hij naar de mogelijkheden om in Nederland te studeren en met (redelijk wat) hulp van de gildebroeders kon hij eind augustus beginnen aan een nieuwe fase in zijn leven: een studie 'cross-cultural management and languages' bij Avans in Breda. Het gilde verwelkomde hem opnieuw: hij kreeg de kans om iedere week naar de gildeavond te komen en verder kennis te maken met de tradities van het gilde. Zal het gilde over een tijdje de eerste gildebroeder met een niet-Nederlandse nationaliteit installeren? De toekomst zal het ons leren... ■

Gildejeugd ontmoet elkaar in de kerstvakantie

Op donderdag 27 december 2012 werd in het gildegebouw van het Gilde Sint-Catharina en Sint-Barbara, Leende een activiteit voor de jeugd van Kring Kempenland gehouden. De in 2011 ingestelde Klankbordgroep Jeugd binnen de Kring tekende voor de organisatie. Doel van deze activiteit was om de jeugd, buiten alle reguliere gildeactiviteiten om, bij elkaar te brengen en op een sportieve, actieve, speelse en gezellige manier elkaar beter te leren kennen, zodat recht wordt gedaan aan de aloude gilde-idealen; "vriendschap en broederschap".

Maar liefst 23 jeugdleden van de 52 gilden van de Bond van Schuttersgilden Kring Kempenland gaven gehoor aan deze uitnodiging. Aangezien Kring Kempenland meer jeugdleden kent, wordt bij een volgende editie op een nog groter deelnemersveld gerekend. En die volgende editie komt er zeker als het aan de bezoekende jeugdleden en aan de leden van de Klankbordgroep ligt. "Superleuk", "gezellig" en "dit moeten we vaker doen" waren veel gehoorde uitspraken aan het einde van de dag. En ook de koekjes, snoepjes en friet met een knakworst ter afsluiting gingen er in als zoete broodjes.

Dankzij de gastvrijheid van "de jong schut",

zoals het Leendse gilde in de volksmond genoemd wordt, kon de jeugd in groepsverband zich op deze regenachtige dag vermaken met spelen als Jenga, sjoelen, tafelfootbal, pictionary en een quiz. Maar ook het alom bekende spel 'twister' leverde lachwekkende taferelen op. Aan het einde van deze ontmoetingsmiddag

mocht Kringvoorzitter Felix Crooijmans de prijsuitreiking doen. Er waren geen winnaars, maar ook geen verliezers en daarom kreeg iedereen een goedgevulde snoepzak om thuis de overwinning nog eens te vieren en tegelijkertijd terug te denken aan deze leuke en geslaagde middag. ■

Jeugdgilde toernooi 2013 in Bergeijk

Het Jeugdtoernooi van de Bond van Schuttersgilden Kring Kempenland zal plaatsvinden bij het Sint-Jorisgilde, op zondag 26 mei 2013 vanaf ca. 12:00 uur.

Het gilde heeft de organisatie van dit evenement voor dat jaar toegewezen gekregen. Het 'Sint-Jorisgilde Bergeijk' bestond al voor 1463, is vanouds een schuttersgilde en is de oudste vereniging binnen de gemeente Bergeijk. In 2013 bestaat het gilde 550 jaar en het wil dit jubileum een extra glans geven met de organisatie van het jeugdtoernooi. Het gilde vindt het een eer dit geweldig festijn te organiseren en hoopt dat het jeugdtoernooi niet alleen een geweldige stimulator zal zijn voor de Bergeijkse jeugd maar ook voor alle gilden waarvan de jeugd zal deelnemen. Ook in het kader van de federatieve activiteiten op het gebied van het jeugdbeleid sluit het jeugdtoernooi prima aan. Het toernooi omvat de elementen trommen, vendelen en bazuinblazen en zal op het gildeterrein aan de Hoek 30 in Bergeijk gehouden worden. Omdat de ligging

van het gildeterrein mooi aansluit op de markt en de dorpskern van Bergeijk zal de optocht van de jeugdleden hierover geleid worden. Daarna keren de deelnemers terug naar het gildeterrein voor de massale opmars. Het Sint-Jorisgilde, Bergeijk hoopt op veel toeschouwers bij dit kleurrijk gebeuren. Het is de bedoeling dat deze dag - naast het wedstrijdelement dat hij in zich heeft - in een gezellige sfeer verloopt. Daarom zal het gilde een aantal evenementen organiseren waar de jeugdleden en jeugdige belangstellenden en overige bezoekers aan deel kunnen nemen. Ook zal de inwendige mens op deze dag niet vergeten worden. Na de wedstrijden zal de Jan van Dorenwisseltrofee "De Vendelier", en de Lambert van Schayikwisseltrofee "De Trom", uitgereikt worden aan respectievelijk de beste vendelier en de beste tamboer. Ook zijn er prijzen per deelnemende categorie met daarnaast herinneringspeldjes voor alle deelnemers. Op 26 mei 2013 kan Bergeijk dus een groots gebeuren beleven, waarin de jeugdleden van

Kring Kempenland een kleurrijk geheel vormen met vendels, tromgeroffel en bazuingeschall! Het Sint-Jorisgilde, Bergeijk nodigt voor deze dag naast de jeugdleden graag de ouders en familie uit. Ook de gildebroeders, gildezusters en allen die het gilde een warm hart toedragen zijn van harte welkom, om de jeugdleden te ondersteunen en aan te moedigen! ■

Hij is er klaar voor.

De jeugdcompetitie kruisboogschieten bij Sint Joris Udenhout

In het voorjaar zijn we bij het gilde Sint Joris Udenhout begonnen met een programma voor de jeugd. Vanwege de schoolvakanties hadden we de competitie van 2012 afgesloten. Maar er waren al klanken dat men graag na de vakantie verder wilde gaan. Op 23 augustus hebben we de draad weer opgepakt met het kruisboogschieten en tevens hebben we de competitie vergroot door het geweeschieten erbij te pakken. Na negen donderdagen hebben we op 18 oktober de finale geschoten. Het was bij het kruisboogschieten toen al duidelijk wie er zou gaan winnen. Maar bij het geweeschieten was het spannend tot het laatste schot. Op zondag 4 november zijn de prijzen uitgereikt. Het doel schieten met de kruisboog hebben we op dezelfde manier gedaan als in het voorjaar. Het geweeschieten is gedaan door middel van de voorgeschreven affuit en begeleiding. Eerste bij het kruisboogschieten werd Tessa de Beer. Bij het geweeschieten eindigde Michael Weijtmans op de eerste plaats. ■

De jeugdschutters najaar 2012 vlnr: Michael Weijtmans, René van Mook, Tessa de Beer en Cora de Beer (niet op foto, Nick Weijtmans).

Dit artikel stond eerder in de gildetrom 2012/4, blz.177, maar er is een verkeerde foto bijgeplaatst die verwisseld is met een foto voor het kringnieuws. Bij deze de juiste foto bij het juiste artikel. (red.)

De jeugd ontdekt het kruisboogschieten bij gilde Sint Joris Udenhout

In 2011 zijn we bij het gilde Sint Joris Udenhout begonnen met een programma voor de jeugd. Vorig jaar was het hoogtepunt de kasteeldagen op kasteel Strijdhoeve. Dit jaar zijn we op 12 april begonnen met kruisboogschieten op doel. Er is elf keer geschoten met totaal acht jeugdschutters. Het doelschieten wordt gedaan op een afstand van 10 meter. Omdat de boog nog zwaar is voor de jeugd mogen zij deze opleggen. Men moest telkens zes keer schieten (inclusief een proefschot) en het slechtste schot mocht men laten vallen.

In het begin zag je scores onder in de veertig, maar op het einde achteraan in de veertig. De groei was duidelijk zichtbaar. De beste drie zouden een beker krijgen. Op 28 juni 2012 was de finale. Het was heel spannend en pas bij het laatste schot was de winnaar bekend. Op de eerste plaats eindigde Michael Weijtmans, tweede werd René van Mook en daarna kwamen Niels Verhoeven, Brenda de Beer, Guido Beckx, Cora de Beer, Nick Weijtmans, Jelle Vorstenbosch. ■

V.l.n.r.: Cora de Beer, Tessa de Beer, René van Mook, Michael Weijtmans, Brenda de Beer en Niels Verhoeven.

Scholenproject Sint-Jorisgilde, Geffen / basisschool De Wissel, Geffen

In samenwerking met basisschool De Wissel in Geffen werd voor de tweede keer door het Sint-Jorisgilde Geffen een project opgezet om de groepen 6, 7 en 8 kennis te laten maken met het gildewezen. Op 25, 26 en 27 september werden de ca. 170 kinderen en hun leerkrachten elk een schooldag uitgenodigd. Na een inleidend stukje van de film 'Daor Hedde de Guld' bezochten zij een tentoonstelling met uitleg over de ontstaansgeschiedenis van het gilde, haar activiteiten en werden het gildezilver en de gildeattributen bekeken. Verder leerden zij enkele vendelslagen, speelden jeu de boules en schoten met de luchtbuks. De groep was in groepjes van zeven à acht kinderen verdeeld, die allemaal een andere activiteit deden. Na een half uur werd er gewisseld. De beste schutters werden op 30 september uitgenodigd om af te kampen voor de titel 'Burgerprins(es)'. Na een spannende strijd werd Dafne van de Haterd de winnares.

Zij ontving van koning Albert van Orsouw een beker en een oorkonde en wordt de komende drie jaren uitgenodigd om aan een aantal

activiteiten deel te nemen.

Na die drie jaren zal er opnieuw een project plaatsvinden.

Winnares Dafne krijgt de beker overhandigd.

Schieten met de luchtbuks op de wip.

VAN LOON

CONFECTIE

GILDENKLEDING MET "TRADITIE"

VRAAG VRIJBLIJVEND EEN OFFERTE AAN!

WWW.VANLOONCONFECTIE.NL INFO@VANLOONCONFECTIE.NL TEL.: 06-28459024

Heeft u al een abonnement op
de digitale Nieuwsbrief van De Gildetrom?
nieuwsbrief@degildetrom.nl

De jeugd van het Sint-Margarethagilde, Aarle-Rixtel heeft een leuk jeugdweekend gehad. Dat blijkt wel uit de verhalen die zij de redactie toezonden. We laten jullie meegenieten.

DE VENDELIERS JEROEN EN PIETER SMULDERS SCHREVEN:

Jeugdweekend Sint-Margarethagilde
Zaterdagmiddag om vier uur werden we verwacht met onze slaappullen.
Toen iedereen er was gingen we onze slaapplaats in orde maken. Daarna mochten we gaan voetballen. Toen het donker was zijn we begonnen aan een speurtocht door het dorp. Met verschillende adressen voor eten. Een voorgerecht, soep, hoofdgerecht en nagerecht. ofwel happen en stappen. Ondertussen moesten we ook nog verschillende foto's zoeken.
Als we terug komen bij het gildepaviljoen zijn de vuurkorven al aan.
En gaan we daar tot diep in de nacht lekker kletsen en verhalen luisteren.

Voor we het weten is het weer morgen en krijgen we een lekker ontbijt. Dan gaan we op de fiets door het dorp naar verschillende plekken die voor het gilde en Aarle-Rixtel van betekenis zijn zoals ons gildehuis. Op verschillende posten staan gildebroeders. Dan komen we aan op het Laar bij een gildebroeder, waar de soep en worstenbroodjes al warm zijn. Ook spelen we daar het spel Jenga (in het groot). We worden goed aangemoedigd door iedereen. Daarom konden we ook tot een reuze score komen. Op de fiets onderweg naar het gildepaviljoen wordt er nog over gepraat. Dan kunnen we gaan boogschieten, Gerard legt ons de regels uit, dus let maar op. Over enkele jaren hebben we goede schutters in ons Gilde. Dan komen de ouders ons weer halen, jammer het was nog zo gezellig. Iedereen die meegewerkt heeft aan het weekend. BEDANKT.

KEI SKON SCHITTERD en tot volgend jaar.

TAMBOER JENS VAN DE TILLAAR WAS ER OOK, LEES MAAR.

Hallo allemaal,
Hierbij mijn stukje over het weekend van de schut.
Het jeugdweekend was een heel leuk en gezellig weekend.
We hebben een mooie foto speurtocht gelopen maar wel lang hoor.
Het eten was erg lekker overal en vooral bij Leny.
Mijn verhaal over het gouden been sloeg erg aan bij de kinderen vooral bij Daan.
Het kampvuur en het mooie verhaal van Geert was super.
Veel geslapen hebben we niet, maar dit was niet erg want we hebben met een strandbal gespeeld in bed. Dat was heel leuk.
Veel gegeten hebben we 's morgens.
Na een spelletje gespeeld te hebben gingen we fietsen. De tocht was leuk en hebben veel gezien, ook het kerkhof.
Bij Toon hebben we soep en worstenbrood gehad en het spel Jenga gespeeld.
Hierbij hebben we een topscore behaald van 50.
Daarna hebben nog handboogschieten gedaan, dit was cool maar zwaar.
Na weer veel gegeten en gedronken te hebben, ging ik moe naar huis, maar het was een super weekend.
Groetjes

TOT SLOT SCHREEF TIM VAN STIPHOUT, TAMBOER:

Schut weekendje
Het was heel leuk en heel gezellig.
Het was leuk georganiseerd. Ik had veel plezier met alle jeugdtamboers en vendeliers.
Het was bij de wandel- en fietstocht heel gezellig en een lekker eind lopen.
We hadden een wandeltocht. En onder de wandeltocht hadden we bij een paar moeders thuis zo lekker gegeten.
En toen gingen we weer terug naar het paviljoen en daar stond nog iets op ons te wachten.

Kampvuur!!!!!! We vertelden spookverhalen, het was best griezelig.
En toen gingen we slapen we kletsten nog even en toen gingen we slapen.
De volgende dag was het ook super leuk.
We waren ook nog fietsend naar kasteel Croy geweest en we mochten ook bij een mevrouw binnen kijken. Daar hingen mooie schilderijen en stonden mooie beelden; het was echt mooi.
We fietste ook naar Toon Thijssen. Daar had hij levensgroot Jenga, het was super leuk.
En daarna gingen we boogschieten op nepdieren, zo gaaf!
En toen gingen we weer naar huis.
Super leuk! ■

Jeugd Indoor Vendeltoernooi Aarle-Rixtel groot succes

Op zondag 25 november 2012 heeft in de sporthal in Aarle-Rixtel voor de negende keer in successie het Jeugd Indoor Vendeltoernooi plaatsgevonden. Dit toernooi, met meer dan vijftig deelnemers, is vanwege zijn succes uitgegroeid tot een evenement dat niet meer weg te denken is binnen de NBFS. Dit keer werd het georganiseerd door de twee Aarlese gilden: het Sint Margaretha en het Onze Lieve Vrouwe. Beide gilden hebben er in intensieve broederlijke samenwerking een mooie gildedag van gemaakt.

Op de dag waren vele toeschouwers er getuige van hoe de burgemeester van Laarbeek, Hans Ubachs, het toernooi opende door de opgestelde jeugdvendeliërs toe te spreken, waarbij hij hen veel succes toewenste bij de wedstrijden. Hierna staken de voorzitter van de NBFS, Jos Verbeeten en namens de federatieve jeugdcommissie, een trotse Henk de Hair in hun toespraken de vendeliërtjes nog een hart onder de riem. Het belang om snel met de wedstrijden te beginnen werd door alle sprekers goed ingeschat zodat binnen no time de officiële opening een feit was. Gezegd kan worden dat de organisatie bijzonder vereerd was met de aanwezigheid van Europaprinss Bram van Bergen die, zelf een begenadigd vendeliër, na de opening nog een vendeldemonstratie gaf. Later op de middag maakte trouwens Europakoning Antoon Weijtmans ook nog zijn opwachting. Beiden onderstreepten zo het belang van de jeugd binnen de gilden.

Aan de talrijke enthousiaste reacties van de tribune met vooral veel ouders, opa's en oma's was te merken dat de massale opmars, die enkel uit jeugd bestond, een prachtig schouwspel opleverde. De organiserende gilden van Sint Margaretha en Onze Lieve Vrouwe hadden samen twaalf jeugdtamboers voorop, waarna meer dan vijftig vendeliërs volgden, alles in een kleurrijke stoet. Voor de vele aanwezigen een duidelijk bewijs dat het gilde ook leeft onder de jeugd. Ook de vendelgroet die volgde was een lust voor het oog. De vendeliërs lieten zien dat ze niet voor niets in Aarle-Rixtel waren neergestreken. Om één uur was het dan zover en konden de wedstrijden beginnen. Door een negental vakkundige juryleden werd de jeugd beoordeeld op de wedstrijdonderdelen: Algemene indruk, Stand, Reinheid, Ritme, Systematiek en hun prestatie

De jeugdvendeliërs geven de vendelgroet.

Klassiek. Een jury, overigens, die belangeloos hun klus kwam klaren. De hele toernooiday was sprake van een volle tribune, die vaak ontroert raakte bij het zien hoe er soms met een (te) zware vlag werd gevendeld. De meesten zenuwachtig in het begin maar blij als ze uiteindelijk de vlag konden oprollen om zich vervolgens af te melden bij jury. De taak was volbracht, vervolgens was er plaats voor opluchting en trots zijn op de prestatie. De meesten kwamen uiteraard om een prijs in de wacht te slepen maar het was ook mooi dat er veel de Olympische gedachte gestalte gaven en het meedoen belangrijker vonden dan het winnen. Dat was de echte winst. Na een enerverende middag kon een positieve balans worden opgemaakt, de blijde winnaars werden gefeliciteerd door een schaar aan hoogwaardigheidsbekleders, waaronder dus ook de Europakoning en de Europaprinss. Het was prachtig om die glunderende gezichten te zien bij het afhalen van hun prijs en/of oorkonde. Het luide applaus was verdiend. De organisatie kan terugzien op een zeer geslaagd en gezellig toernooi wat zonder de medewerking van velen niet mogelijk zou zijn geweest. Vooral de sponsors, de vele medewerkers, de jury, het publiek, vertegenwoordigers van de NBFS, Kring Peelland en gemeente Laarbeek worden bedankt voor hun inzet en aanwezigheid. De grootste dank echter gaat naar alle deelnemers want zij

waarborgen het voortbestaan van de gilden. En dat moeten we koesteren. Het is een bewijs dat het gilde ook leeft onder de jeugd. We kunnen, nee we moeten, niet stilzitten en de jeugd iets bieden. Dit toernooi bewijst dat het een uitgelezen mogelijkheid is voor de jeugd om ook in de wintermaanden actief met hun gildevaardigheden bezig te zijn. Wie weet kunnen we in de toekomst ook een toernooi organiseren voor onze jeugdtamboers want die mogen zeker niet vergeten worden.

Tot slot volgen hier de prijswinnaars:
Jeugd t/m 10 jaar: 1e Bas van Kaathoven, Sint Servatiusgilde Lieshout. 2e Sem Willems, Sint Antonius Sebastiaan Heilig Sacramentsgilde Beugen. 3e Esmee van Brunschot, St. Antoniusgilde Loon op Zand.

Jeugd 11 t/m 13 jaar: 1e Iris de Brouwer, Sint Jorisgilde Goirle. 2e Roberto Philips, Sint Antonius Sebastiaan Heilig Sacramentsgilde Beugen. 3e Janneke van Dinter, O.L.Vrouw en Catharinagilde Erp.

Jeugd 14 t/m 16 jaar: 1e Kevin van Crey, Sint Barbara en Sint Sebastiaangilde Vught. 2e Alex Ophorst, Sint Joris van Onsenoort Nieuwkuijk. 3e Remco van Hoof, Sint Jan Baptistagilde Leenderstrijp.

Jeugdgroepen: 1e Sint Jorisgilde Goirle. 2e Sint Antonius Sebastiaan Heilig Sacramentsgilde Beugen. 3e Sint Servatiusgilde Lieshout. ■

Gildejeugddag Kring Baronie en Markiezaat

Naar het voorbeeld van de Kindergildedag van Heijen, 2011 in de Kring Land van Cuijk en van het Kinjer OLS, laatst gehouden in 2012 in het Belgische Ellikom, wordt er door het Sint-Bavogilde van Raamsdonk op 7 juni een Gildejeugddag georganiseerd. Aan de grote opzet van vooral het Kinjer OLS kan de dag in Raamsdonk niet tippen, maar de principes van Heijen en van de OLS zijn hetzelfde:

- De dag wordt gehouden op een gewone schooldag, deze keer op een vrijdag.
- Eén gilde neemt één school bij de hand uit de eigen plaats.
- De opzet is een afspiegeling van een normale kringgildedag.
- De jeugddag is enkele dagen vóór de grote gildedag, zodat van de accommodatie van die kringdag gebruik gemaakt kan worden.

De eerste contacten met de scholen en met de gilden dateren al van februari 2012. Het streven is dat ruim een jaar voor de eigenlijke dag de toezeggingen definitief zullen zijn. Dat lukt, ondanks die lange termijn, niet helemaal. Voordat er een goed contact met de directie en de leerkrachten van een school én het plaatselijke gilde tot stand is gekomen én het echte jawoord op papier staat, gaan er enige maanden voorbij. Dat klinkt misschien negatief, maar zo is het niet bedoeld. Deelname heeft aardig wat consequenties. De groep van elke school komt straks als een echt gilde tevoorschijn, met een bordjesdrager, een vaandeldrager, met tamboers en vendeliers, met een commandant, met koning en koningin. Het gilde gaat tijdens de gymles en/of muziekles het marcheren, vendelen en trommen oefenen. De klas komt naar een gildehuis om het schieten te oefenen. Op de dag zelf regelt iedereen het eigen vervoer.

Eind september 2012 vindt er een gezamenlijke bijeenkomst plaats met vertegenwoordigers van elke deelnemende school en van elk gilde. Er wordt informatie gegeven over schuttersgilden en jeugdevenementen en de afspraken, het 'draaiboek', komen aan de orde. Uitgangspunt is dat bij de wedstrijden elke leerling deelneemt aan twee onderdelen, óf aan schieten en vendelen, óf aan schieten en trommen. Een kind moet zich op de Gildejeugddag niet vervelen en het oefenen vooraf kan met een hele klas gedaan worden. Verder wordt tijdens de gezamenlijke bijeenkomst het maken van de vendels en de trommen besproken. Een jeugdlid van Sint Bavo demonstreert het vendelen.

De meeste deelnemende gilden schieten met de handboog. Er moet een oplossing gevonden worden voor het schieten met een luchtgeweer.

Dinsdag 26 februari 2013 vindt er 'n tweede gezamenlijke bijeenkomst plaats. Vóór die tijd zijn er nadere contacten met het seniorgilde, met

de betreffende leerkrachten en met het organiserend gilde uit Raamsdonk.

Al met al vergen de voorbereidingen en de dag zelf een flinke investering. Maar gelet op de intensieve en plezierige contacten met de scholen en de gilden, loont het zeker de moeite. Het is een vorm om, met de samenwerking van het reguliere onderwijs en het verenigingsleven, het idee van "de brede school" in praktijk te brengen. Voor de toekomst van de gilden kan een dergelijk cohesie vruchtbaar zijn.

ENIGE PRAKTISCHE GEGEVENS:

- 1 De dag is op vrijdag 7 juni 2013 in het centrum van Raamsdonk, van 9.00 tot 15.00 uur. Er zal een korte optocht zijn met een presentatie voor de eretribune, een opmars, een gezamenlijke lunch en de wedstrijden.
- 2 De deelnemende gilden en scholen komen uit Alphen met gilde Sint Willibrordus, Bergen op Zoom met gilde Sint Sebastiaan, Gilze met gilde Sint Ambrosius, Raamsdonk met gilde Sint Bavo, Rijsbergen met gilde Sint Bavo en Sint Joris en Terheijden met gilde Sint Antonius Abt. Tezamen zijn het ruim 250 leerlingen van de groepen zes, zeven en/of acht.

Tot slot: scholen en gilden zullen niet gauw bereid zijn om elk jaar aan een dergelijk dag mee te doen. Dat is een te grote belasting. Maar, wie weet komt er toch ergens weer een herhaling. Of is er een bredere vorm mogelijk binnen de federatie naar het voorbeeld van het Kinjer OLS? ■

Een impressie uit Ellikom, met dank aan de OLS.